

Republika Hrvatska
Visoki kazneni sud Republike Hrvatske
Zagreb, Savska cesta 62

Poslovni broj: I Kž-rz-31/2024-44

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E

P R E S U D A

Visoki kazneni sud Republike Hrvatske, u vijeću sastavljenom od sudaca Tomislava Juriše, predsjednika vijeća te Sande Janković, mr. sc. Marijana Bitange, dr. sc. Leona Kovačića i Tomislava Brđanovića, članova vijeća, uz sudjelovanje više sudske savjetnice - specijalistice Marijane Barišić, zapisničarke, u kaznenom predmetu protiv optužene AAS i drugih, zbog kaznenih djela iz članka 120. stavka 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske ("Službeni list SFRJ" broj 44/76., 36/77., 56/77., 34/84., 74/87., 57/89., 83/89., 3/90., 38/90., "Narodne novine" broj 53/91., 71/91., 39/92., 91/92., 31/93. - službeni pročišćeni tekst, 58/93., 37/94., 108/95., 28/96., 110/97., dalje: OKZRH) i drugih, odlučujući o žalbama državnog odvjetnika, optužene AAS, optuženog AL, optuženog DF i optuženog FJ, podnesenima protiv presude Županijskog suda u Zagrebu od 26. listopada 2023., broj K-rz-4/2016., u sjednici vijeća održanoj 18. veljače 2026., u prisutnosti u javnom dijelu sjednice zamjenika Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske Dražena Jelenića, braniteljice optužene AAS, odvjetnice Tajane Babić, braniteljice optuženog AL, odvjetnice Elize Zubak, branitelja optuženog DF, odvjetnika Davora Marića i branitelja optuženog FJ, odvjetnika Filipa Glavaša,

presudio je

Odbijaju se žalbe državnog odvjetnika, optužene AAS, optuženog AL, optuženog DF i optuženog FJ kao neosnovane te se potvrđuje prvostupanjska presuda.

Obrazloženje

1. Pobijanom presudom Županijski sud u Zagrebu u ponovljenom postupku, proglasio je krivima optuženu AAS, optuženog AL, optuženog DF i optuženog FJ zbog počinjenja kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava i to:

- optuženu AAS, zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZRH-a radnjama opisanim pod točkama 2. a), b), c) i d) izreke pobijane presude, za koja je na temelju članka 120. OKZRH uz primjenu članka 39. stavka 1. u vezi s člankom 38. točkom 2. OKZRH, osuđena na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine, u koju je temeljem članka 45. stavka 1. OKZRH

uračunato vrijeme lišenja slobode od 19. listopada 2006. do 17. rujna 2008. i od 9. svibnja 2009. do 13. lipnja 2011.

- optuženog AL, zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZRH radnjom opisanom pod točkom 2. c) izreke pobijane presude, za koje je temeljem članka 120. stavka 1. OKZRH uz primjenu članka 39. stavka 1. u vezi s člankom 38. točkom 2. OKZRH osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri godine, u koju je temeljem članka 45 stavka 1. OKZRH uračunato vrijeme lišenja slobode od 19. listopada 2006. do 18. rujna 2008. i od 8. svibnja 2009. do 10. listopada 2010.,

- optuženog DF, zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZRH radnjama opisanim pod točkama 2. a), b) i c) izreke pobijane presude, za koja je temeljem članka 120. stavka 1. OKZRH uz primjenu članka 39. stavka 1. u vezi s člankom 38. točkom 2. OKZRH osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri godine, u koju je temeljem članka 45 stavka 1. OKZRH uračunato vrijeme lišenja slobode od 19. listopada 2006. do 17. rujna 2008. i od 8. svibnja 2009. do 11. listopada 2010.

- optuženog FJ za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZRH radnjama opisanim pod točkama 1. a) i b) te 2. a), b), c) i d) izreke pobijane presude, za koja je temeljem članka 120. stavka 1 OKZRH osuđen na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina u koju je temeljem članka 45. stavka 1. OKZRH uračunato vrijeme lišenja slobode od 26. listopada 2006. do 2. prosinca 2006., od 18. travnja 2007. do 11. siječnja 2008., od 14. svibnja 2009. do 15. svibnja 2009., od 20. rujna 2010. do 20. siječnja 2015. i od 5. ožujka 2015. do 31. ožujka 2015.

1.1. Na temelju članka 148. stavka 6. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj: 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. - pročišćeni tekst, 91/12. - odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19. i 88/22., - dalje: ZKP/08.), optužena AAS, optuženi AL, optuženi DF i optuženi FJ oslobođeni su obveze naknade troškova kaznenog postupka iz članka 145. stavka 2. točaka 1. do 6. ZKP/08. te nagrade i nužnih izdataka postavljenih branitelja.

2. Protiv te presude žalbe su pravodobno podnijeli državni odvjetnik, optužena AAS, optuženi AL, optuženi DF i optuženi FJ.

2.1. Državni odvjetnik se žali zbog odluke o kaznama s prijedlogom da drugostupanjski sud pobijanu presudu preinači u odnosu na odluku o kazni na način da se svi optuženici osude na kazne zatvora u duljem trajanju.

2.2. Optužena AAS žali se osobno (list 421-425) i po braniteljici, odvjetnici Tajani Babić (list 365-420), zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. te stavaka 2. i 3. ZKP/08., zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja iz članka 467. točke 3. ZKP/08. u vezi s člankom 470. stavcima 2. i 3. ZKP/08., zbog povrede Kaznenog zakona iz članka 469. točke 1. ZKP/08. i zbog odluke o kazni iz članka 467. točke 4. ZKP/08. u vezi s člankom 471. ZKP/08., s prijedlogom da žalbeni sud prihvati žalbu i preinači pobijanu presudu te optuženicu temeljem članka 453. stavaka 1. i 3. ZKP/08. oslobodi od optužbe, podredno da ukine

osporenu presudu te cijeli predmet uputi prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku.

2.2.1. Budući da se obje žalbe optužene AAS sadržajno poklapaju i međusobno nadopunjuju, biti će razmatrane kao jedna žalba.

2.3. Optuženi AL žali se po braniteljima, odvjetniku Draženu Oreškoviću (žalba list 559-562) i odvjetniku Tomislavu Bartoliću (žalba list 564-584), zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede kaznenog zakona, a branitelj Tomislav Bartolić žali se još i zbog odluke o kazni, s prijedlogom da se optuženika oslobodi optužbe, a podredno pobijana presuda ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku.

2.3.1. Budući da se obje žalbe optuženog AL sadržajno poklapaju i međusobno nadopunjuju, bit će razmatrane kao jedna žalba.

2.4. Optuženi DF žali se po branitelju, odvjetniku Davoru Mariću (žalba list 355-364), zbog bitne povrede kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja te zbog odluke o kazni, s prijedlogom da se pobijana presuda ukine i predmet vrati na ponovni postupak pred potpuno izmijenjenim vijećem, podredno "zbog nedostatka dokaza" optuženika oslobodi od optužbe.

2.5. Žalbu i dopunu žalbe podnio je optuženi FJ osobno (list 585-601, list 602). Žalba je podnesena i po braniteljima optuženika, odvjetniku Veljku Miljeviću i odvjetniku Filipu Glavašu (list 426-481) uz podneske od 28. siječnja 2025. (list 665), od 21. siječnja 2025. (list 666-669 spisa) i od 1. kolovoza 2025. (list 813-817 spisa). Kako se sve podnesene žalbe i dopune tih žalbi optuženog FJ međusobno nadopunjuju i sadržajno preklapaju, imaju se smatrati jednom žalbom, zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka, posebno onih iz članka 468. stavka 1. točaka 3., 10. i 11. ZKP/08., članka 468. stavaka 2. i 3. ZKP/08., pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede kaznenog zakona, posebno one iz članka 469. stavka 1. točke 4. ZKP/08., i zbog odluke o kazni, s prijedlogom da se optuženika oslobodi optužbe, podredno da se pobijana presuda ukine i vrati prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku.

3. Odgovor na žalbu državnog odvjetnika podnijeli su optužena AAS po braniteljici, odvjetnici Tajani Babić i optuženi FJ osobno, oboje uz prijedlog da se žalba državnog odvjetnika odbije kao neosnovana.

4. Spis je, u skladu s odredbom članka 474. stavka 1. ZKP/08., prije dostave sucu izvjestitelju, bio dostavljen Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.

5. Na temelju članka 475. stavka 1. ZKP/08., o sjednici vijeća su izviješteni optužena AAS i njezina braniteljica, odvjetnica Tajana Babić, optuženi AL i njegovi branitelji, odvjetnici Dražen Orešković i Tomislav Bartolić, optuženi DF i njegov branitelj, odvjetnik Davor Marić, optuženi FJ i njegovi branitelji, odvjetnici Veljko Miljević i Filip Glavaš, koji su u žalbi to zahtijevali, kao i državni odvjetnik, a na sjednici su bili prisutni zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske Dražen Jelenić, braniteljica optužene AAS, odvjetnica Tajana Babić, braniteljica optuženog AL, odvjetnica Eliza Zubak, branitelj optuženog DF, odvjetnik Davor Marić i branitelj

optuženog FJ, odvjetnik Filip Glavaš. Budući da su optužena AAS, optuženi AL, optuženi DF, optuženi FJ i njihovi branitelji Dražen Orešković, Tomislav Bartolić i Veljko Miljević o sjednici uredno izvješteni na temelju članka 475. stavka 3. ZKP/08., sjednica je održana u njihovoj odsutnosti.

6. Žalbe nisu osnovane.

7. Svi optuženici u žalbama u odnosu na postupovne povrede navode da je prvostupanjski sud počinio niz bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točaka 1. - 11. ZKP/08., kao i onih iz članka 468. stavka 2., smatrajući da je teško povrijeđeno pravo na pošteno suđenje zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 08/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10. i 05/14. - dalje: Ustav) i Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02., 1/06. i 13/17. – dalje: Konvencija) te da je počinjena i bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 3. ZKP/08. jer da je optuženicima tijekom ponovljenog postupka povrijeđeno pravo na obranu.

8. U žalbama isticane bitne povrede odredaba kaznenog postupka, kao i one na koje ovaj žalbeni sud pazi po službenoj dužnosti, nisu ostvarene.

Na žalbu optuženog FJ

8.1. Optuženi FJ navodi u žalbi da su ostvarene bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točaka 3., 10. i 11. ZKP/08., zatim bitne postupovne povrede iz članka 468. stavaka 2. i 3. ZKP/08.

8.1.1. Nije u pravu optuženi FJ kada smatra da je prvostupanjski sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 3. ZKP/08., smatrajući da je rasprava održana bez osobe (branitelj), čija prisutnost je na raspravi po zakonu obvezna.

8.1.2. Iz sadržaja zapisnika s rasprave od 19. rujna 2023. (list 13622-13628), na koji se u žalbi poziva optuženik, proizlazi da je tog raspravnog dana kao branitelj optuženika konstatiran "...odvjetnik Juraj Krsnik u zamjeni za odvjetnika Filipa Glavaša...", nadalje, da je u nastavku raspravnog termina u 12.52 h konstatirano da je umjesto odvjetnika Filipa Glavaša pristupio odvjetnik Matija Zorić.

8.1.3. Iako su u tijeku označenog raspravnog termina učinjeni određeni propusti vezano za osobu izabranog branitelja, jer navedeni branitelj Juraj Krsnik tada formalno nije imao status odvjetnika (već ga je stekao dva dana kasnije), čime je nepravilno primijenjena odredba članka 65. stavka 4. ZKP/08., ova okolnost sama za sebe u nema značaj koji joj pridaje žalitelj, niti je to utjecalo na zakonitost presude. Naime, utvrđeno je da žalitelj u žalbi pogrešno tvrdi da je za konkretni raspravni termin izdana zamjenska punomoć odvjetnici Klari Jandroković, jer suprotno proizlazi iz podataka u spisu. Naime, na listu 13603 spisa K-rz-4/2016. prileži podnesak iz kojeg je vidljivo da je zamjenska punomoć odvjetnici Klari Jandroković izdana za dan 18. rujna 2023., a ne za raspravni termin 19. rujna 2023., pa proizlazi da braniteljica po zamjenskoj punomoći uopće nije bila angažirana za ovaj raspravni termin, pa se žalitelj neosnovano na to poziva u žalbi.

8.1.4. Žalitelj FJ dalje prigovara da ga je na istom raspravnom terminu 19. rujna 2023. nakon prekida, u nastavku dokaznog postupka (stranica 8 raspravnog zapisnika, list 13 624) umjesto njegovog izabranog branitelja zastupao odvjetnik Matija Zorić, koji je u istom kaznenom postupku ranije bio branitelj optuženog AL, s tada još uvijek aktivnom punomoći, pa smatra da prvostupanjski sud time što je dozvolio takvo zastupanje je faktično omogućio situaciju da dvoje optuženika ima zajedničkog branitelja, iako su njihove obrane tijekom prijašnjeg i ponovljenog postupka u koliziji, čime da je povrijeđena odredba članka 69. ZKP/08. (članak 468. stavak 3. ZKP/08.).

8.1.4.1. Prije svega, treba reći da se u opisanoj procesnoj situaciji ne radi o jednoj izdvojenoj raspravi, kako to pogrešno prezentira žalitelj (izdvojivši samo jedan raspravni zapisnik s jednog raspravnog termina), već se prema stanju spisa radi o jednom od 42 raspravna termina raspoređenih kroz 32 raspravna dana u kontinuitetu, pa se i postojanje isticanih bitnih povreda određaba kaznenog postupka iz članka 468. stavaka 1. i 3. ZKP/08. treba razmatrati u odnosu na raspravu promatranu u cjelini. (obrazloženje-točka 26., stranica 12) te u tom kontekstu sagledati i povredu prava na pravično suđenje iz članka 468. stavka 2. ZKP/08. istaknuto u žalbi.

8.1.4.2. U tom kontekstu, ne može se zaključiti da je "rasprava" (ispravno bi bilo jedan raspravni termin) održana bez osobe čija prisutnost je po zakonu obvezna, kako to pogrešno tvrdi žalitelj FJ, jer je u tom raspravnom terminu kao i u svim drugim terminima jedne te iste rasprave optuženikov branitelj uvijek bio prisutan osobno ili u zamjeni, isto kao i žalitelj koji, međutim, tijekom nastavka dokaznog postupka, što je također konstatirano u zapisniku, nije stavljaio primjedbe na osobu branitelja u zamjeni za njegovog izabranog branitelja, a prema sadržaju zapisnika (list 13622-13628) oba branitelja u zamjeni adekvatno su i funkcionalno zastupali optuženog FJ, s čime je očito i sam bio suglasan, s obzirom da nije stavljaio primjedbe na osobe branitelja u zamjeni. S obzirom da se ovdje radi o izabranim braniteljima (a ne o braniteljima po službenoj dužnosti), prvostupanjski sud nije bio dužan u tom pravcu "...voditi pojačani nadzor nad pravima optuženika...", niti su isticane povrede procesnih odredbi (članak 65. stavak 4., članak 66. stavci 1. i 2. i članak 69. ZKP/08.) na označenom raspravnom terminu u konačnici utjecale na zakonitost pobijane presude i pravičnost provedenog postupka u cjelini. Gledano u cjelini, optuženi FJ je isto kao i optuženi AL imao osiguranog branitelja tijekom svih 32 raspravna dana, a okolnost da su se branitelji izmjenjivali na pojedinim raspravnim terminima pa čak i u tijeku istog raspravnog termina, nije od utjecaja na pravilnost primjene citiranih procesnih odredbi. Kako bi pravo na branitelja bilo praktično i učinkovito, a ne samo teoretsko, njegovo ostvarivanje ne smije ovisiti o ispunjenju pretjerano formalističkih uvjeta posebno u situaciji kada se radi o izabranim braniteljima, pa je u tom svjetlu osigurana obrana optuženika i u skladu s konvencijskim pravom (članak 6. stavak 3. točka c. Konvencije). Stoga je, protivno daljnjim žalbenim navodima optuženog FJ, rasprava održana u prisutnosti svih onih osoba čija prisutnost je na raspravi po zakonu obvezna i nije ostvarena bitna povreda određaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 3. ZKP/08., a posljedično tome ni ona iz članka 468. stavka 2. ZKP/08.

9. Optuženi FJ nije u pravu kada u žalbi tvrdi da je ostvarena daljnja bitna povreda odredaba kaznenog postupka, jer da je došlo do povrede načela zabrane "reformatio in peius" (članak 468. stavak 1. točka 10. ZKP/08.). Žalitelj navodi kako je pobijanom presudom, donesenom u ponovljenom postupku, na temelju izmijenjene optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu od 16. siječnja 2023. (list 13124-13125 spisa) i od 11. listopada 2023. (u žalbi je pogrešno naveden datum 17. listopada 2023.), broj KO-DO-364/2020. (list 13765-13769) izmijenjen činjenični opis te pored postojećeg teksta unesena i blanketna odredba članka 32. i članka 147. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 2. kolovoza 1949. i članka 75. stavka 2. točaka a) i b) i Dopunskog protokola ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I.) te da je upravo dodavanjem navedenih blanketnih odredbi dodana kriminalna količina koja se žalitelju stavlja na teret, koja nije predstavljala činjeničnu osnovu ranije optužnice i prijašnje presude pa da je, kako je izmijenjena i blanketna norma, pobijana presuda, u odnosu na raniju, izmijenjena na njegovu štetu.

9.1. Suprotno tome, ovaj drugostupanjski sud ocjenjuje da dodavanjem blanketnih odredbi nije dodana kriminalna količina te posljedično tome opisanim izmjenama činjeničnog opisa u ponovljenom postupku pobijana presuda nije izmijenjena na njegovu štetu. Naime, istovjetne prigovore optuženik je već isticao tijekom ranijeg i ponovljenog postupka, a prvostupanjski sud je te prigovore pravilno otklonio i dao razumne i prihvatljive razloge zbog kojih smatra da u ponovljenom postupku izmjenama u činjeničnom opisu dodavanjem pojedinih blanketnih odredbi presuda nije izmijenjena na njegovu štetu. Razloge prvostupanjskog suda iznesene u točkama 495. i 496. obrazloženja (stranica 336-337) pobijane presude, u cijelosti prihvaća i ovaj drugostupanjski sud te se žalitelja radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja upućuje na označeni dio obrazloženja.

9.2. U ponovljenom postupku koji se vodio temeljem izmijenjene optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu od 16. siječnja 2023., broj KO-DO-364/2020. (list 13124-13125), optuženom FJ inkriminirano je kršenje odredbi Ženevske Konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. te Dopunskog protokola ženevskim Konvencijama o zaštiti žrtava ne međunarodnih sukoba (Protokol II.) opisanih u točki 1.) a) i b), dok je u točki 2.) a), b), c) i d) žalitelju inkriminirano postupanje zajedno sa optuženom AAS, optuženim AL i optuženim DF i inkriminirano kršenje odredbi Ženevske Konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. te Dopunskog protokola ženevskim Konvencijama o zaštiti žrtava ne međunarodnih sukoba (Protokol I.). Iz ovako postavljenog činjeničnog opisa sasvim je jasno i razumljivo razgraničena primjena Dopunskog protokola I. na inkriminacije opisane pod točkom 2.) koje obuhvaćaju vremensko razdoblje od početka međunarodnog oružanog sukoba izazvanog agresijom na teritorij Republike Hrvatske od strane jedinica JNA i srpskih paravojnih formacija u kojem se Republika Hrvatska nalazila od 8. listopada 1991. (tijekom jeseni te mjeseca studenog i prosinca 1991.), dok je primjena Dopunskog Protokola II. vezana uz inkriminacije činjenično opisane pod točkom 1.) a) i b) izreke pobijane presude, a u odnosu na vremensko razdoblje prije 8. listopada 1991. Nadalje, unošenje dodatnih blanketnih odredbi u činjenični opis izreke ne utječe međutim na promjenu pravne kvalifikacije bića kaznenog djela iz članka 120. OKZRH, kako to neosnovano tvrdi žalitelj. U tom pravcu ovaj drugostupanjski sud se potpuno slaže s argumentacijom prvostupanjskog suda iznesenom u točki 496. obrazloženja (stranica 336-337)

pobijane presude i ne smatra potrebnim dodatno obrazlagati neosnovanost žalbenih navoda optuženog FJ u kontekstu isticane bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08.

9.3. Nisu u pravu optuženi FJ, optužena AAS i optuženi AL kada presudu pobijaju zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08., navodeći da je izreka presude nerazumljiva, proturječna sama sebi i razlozima presude te da su u pobijanoj presudi izostali razlozi o odlučnim činjenicama, a kao argumentaciju navode pojedine dijelove obrazloženja, svaki u kontekstu inkriminiranih im radnji iz izreke, koje smatraju proturječnim dijelovima obrazloženja pobijane presude koji se odnose na radnje opisane u činjeničnom opisu izreke. Na ovaj način žalitelji ističu više vidova istaknute postupovne povrede članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08., koje u nastavku žalbi detaljno konkretiziraju, iako prezentirana žalbena argumentacija zapravo jednim dijelom predstavlja prigovore činjenične naravi i pravilne primjene zakona, što će biti elaborirano u nastavku obrazloženja.

9.3.1. U pogledu prethodnih žalbenih navoda ocjena je drugostupanjskog suda da je prvostupanjski sud dao određene jasne i dostatne razloge na temelju kojih je utvrdio odlučne činjenice o stvarnoj zapovjednoj odgovornosti optuženog FJ, o ulozi optužene AAS kao zapovjednice tajne grupe, o ustroju i organizaciji grupe, o ulogama ostalih optuženika, AL i DF, o konspirativnom karakteru grupe i postojanju prethodnog dogovora oko uvjeta i načina izvršenja likvidacija civila na bazi podjele uloga te su detaljno opisane uloge svih članova grupe kao i kronologija i dinamika svih događaja, činjenično opisanih u preambuli i točkama 1. a) i b) i 2.) a), b.), c) i d) izreke pobijane presude. Nakon prezentirane cjelovite analize relevantnih personalnih dokaza i sadržaja svih izvedenih materijalnih i personalnih dokaza, prvostupanjski je sud dao ocjenu vjerodostojnosti iskaza ključnih svjedoka optužbe SK, zaštićenog svjedoka pseudonima "...", ugroženog svjedoka pseudonima "...", i oštećenog KL, kao i ostalih svjedoka optužbe i obrane, bez proturječnosti sugeriranih u žalbama, ali i sveobuhvatnu ocjenu materijalnih dokaza i u tom kontekstu posebno materijalne dokumentacije iz inkriminiranog perioda. Navedeno znači da su u presudi izneseni valjani razlozi o svim odlučnim činjenicama da je prvostupanjski sud dao ocjenu vjerodostojnosti iskaza ključnih svjedoka, te obrane optuženog FJ, optužene AAS, optuženog AL i optuženog DF, podvrgnuo kritičkoj ocjeni i dao sve razloge zbog čega ih ocjenjuje neprihvatljivima (izuzev prvih obrana optužene AAS i DF). Time je prvostupanjski sud u potpunosti udovoljio procesnoj obvezi iznošenja razloga o odlučnim činjenicama, a druga je stvar prihvatljivosti i vjerodostojnosti tih argumenata, ali to je pitanje ispravnosti utvrđenih činjenica.

9.3.2. U okviru istaknute bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08., koja se u jednom dijelu isprepliće sa istaknutim povredama Kaznenog zakona, optuženi FJ ocjenjuje nerazumljivom pobijanu presudu jer "...s obzirom da se optuženika tereti za više odvojenih radnji i da je sud izrekao kaznu samo za jedno kazneno djelo... po žalitelju je nerazumljivo radi li se u tom kontekstu o stjecaju, o produljenom djelu ili nečem trećem...". Iz navedenog proizlazi da se žalbom polemizira sa sadržajem izreke prvostupanjske presude iz koje, protivno žalbenim navodima, jasno i razumljivo proizlazi da je optuženi FJ proglašen krivim za jedno kazneno djelo, a ne za više kaznenih djela, pa prema tome nema govora o stjecaju s obzirom da se u konkretnoj situaciji radi o tzv. komisivno-

omisivnom deliktu i takva izreka presude je potpuno suglasna obrazloženju zaključka prvostupanjskog suda kojim se opet obrazlaže ono što je navedeno u izreci pobijane presude. Međutim, valja istaći da kao i u odnosu na druga kaznena djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, prema ustaljenoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Visokog kaznenog suda Republike Hrvatske, uvijek se radi o tzv. komisivno-omisivnim deliktima tj. deliktima koji se mogu u smislu članka 28. OKZRH počinuti i činjenjem i nečinjenjem. Prema tome, kao i u svim drugim situacijama kada optuženik čini određeno kazneno djelo ostvarujući bilo više modaliteta tog istog kaznenog djela, bilo da radnju kaznenog djela ostvaruje i činjenjem i nečinjenjem, uvijek se radi samo o jednom kaznenom djelu, a ne o stjecaju kaznenih djela. U tom pravcu prvostupanjski sud je valjano izložio sve razloge zbog kojih smatra da se radi o jednom kaznenom djelu, a ne o stjecaju te je u tom pravcu obrazloženje presude jasno razumljivo i bez proturječnosti.

9.3.3. Žalitelj FJ tvrdi da u vrijeme počinjenja kaznenog djela iz točke 1.) a) (datum) i točke 1.) b) (datum) nije bio na snazi OKZRH, pa u tom kontekstu najprije navodi da nije ispitano postojanje pravnog kontinuiteta između kaznenog zakona koji je vrijedio u vrijeme počinjenja djela, sugerirajući time opet izostanak razloga o odlučnim činjenicama u okviru istaknute bitne povrede iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08.

9.3.4. Suprotno tome, prvostupanjski sud je dao jasno i dostatno obrazloženje u odnosu na postojanje pravnog kontinuiteta između konkurirajućih zakona u odnosu na cijeli inkriminirani period iz činjeničnog opisa izreke pobijane presude te se žalitelja u tom pravcu upućuje na točke 498. i 499. (stranica 337 i 338 obrazloženja) i nije ostvarena isticana postupovna povreda.

9.3.5. Također nisu osnovani prigovori vezano za tvrdnju da je primijenjen zakon koji se ne može primijeniti kao i oni vezani za (ne) pravilnu primjenu kaznenog zakona. Žalitelj se suštinski ne slaže s ocjenom prvostupanjskog suda o primjeni OKZRH i utvrđenju o postojanju pravnog kontinuiteta i u skladu s time o primjeni OKZRH kao blažeg zakona za počinitelja. Prezentiranom žalbenom argumentacijom žalitelj zapravo ističe da je pobijanom presudom na njegovu štetu došlo do povrede kaznenog zakona iz članka 469. točke 4. ZKP/08., jer da je u odnosu na kazneno djelo za koje je osuđen primijenjen zakon koji se ne može primijeniti, da u vrijeme počinjenja djela OKZRH nije bio na snazi, da OKZRH nije blaži zakon od KZ SFRJ te da je prvostupanjski sud potpuno nerazumljivo i nejasno izveo zaključak da je u konkretnoj situaciji za počinitelja povoljniji OKZRH. Navodi kako je odlukom Vijeća općina i društveno-političkog vijeća Sabora održanoj 26. lipnja 1991. donesen Zakon o preuzimanju krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (dalje KZ SFRJ), dok je ukazom Sabora Republike Hrvatske o proglašenju zakona o preuzimanju tog zakona od 28. lipnja 1991. (KLASA:011-01/91-01/87, UR BROJ:71-91-1) navedeni zakon preuzet kao republički zakon i objavljen 8. listopada 1991. u "Narodnim novinama" broj 53/91. Pozivajući se na tzv. vremensko važenje zakona, žalitelj tvrdi da se zbog navedenog na kazneno djelo opisano u točki 1.) počinjeno 12. srpnja 1991. (točka 1.a) i ono počinjeno 31. kolovoza 1991. (točka 1.b), nije mogao primijeniti OKZRH, jer da tada taj zakon nije bio na snazi pa posljedično tome optuženik ne može biti po tom zakonu osuđen.

9.3.6. Međutim, niti u tome optuženi FJ nije u pravu. Pitanje pravnog kontinuiteta između odgovarajućih zakonskih odredbi koje se odnose na kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva koje je inkriminirano žalitelju u razdoblju od (datum) (točka 1a) i (datum) (točka 1b) za vrijeme važenja bivšeg Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a prije preuzimanja tog zakona kao zakona Republike Hrvatske, na temelju članka 1. Zakona o preuzimanju Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ("Narodne novine" broj 53/91.), koji je stupio na snagu 8. listopada 1991., odavno je razriješeno kroz dugogodišnju praksu Vrhovnog suda Republike Hrvatske i Ustavnog suda Republike Hrvatske, koja potvrđuje da se za radnje počinjene prije 8. listopada 1991. primjenjivao Krivični zakon SFRJ. Taj zakon inkorporiran je u pravni sustav Republike Hrvatske (Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Hrvatske "Narodne novine" broj 91/92., KZRH, promijenjen je naziv u Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske, OKZRH). Dakle, nema govora da u vrijeme počinjenja predmetnog kaznenog djela ono nije bilo predviđeno zakonom, niti da bi optuženik bio osuđen po zakonu koji tada nije bio na snazi.

9.3.7. Po ocjeni ovog žalbenog suda, OKZRH u odnosu na navedeno kazneno djelo blaži je za počinitelje (npr. odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske poslovni broj I Kž-727/2013., Kž-rz-32/2019., III Kr-64/2023., III Kr-151/2024., III Kr-115/2025.) Zakon o preuzimanju Krivičnog zakona SFRJ od 8. listopada 1991. odredbom članka 9. načelno je izbrisao smrtnu kaznu, ali nije dirao u odredbu članka 142. KZ SFRJ, koja je sankcionirala kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva sa zapriječenom kaznom zatvora od najmanje pet godina ili smrtnom kaznom, što znači da je za inkriminirano kazneno djelo preuzetim KZ SFRJ ostala propisana smrtna kazna sve dok nije stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama KZRH od 22. prosinca 1992. ("Narodne novine" broj 91/92. od 31.12.1992.). Pritom, prema odredbi članka 10. Zakona o preuzimanju KZ SFRJ kazna zatvora u trajanju od dvadeset godina mogla se izreći samo za najteže oblike kaznenih djela. Tek je člankom 17. Zakona o izmjenama i dopunama KZRH od 22. prosinca 1992., koji je stupio na snagu osam dana nakon objave, izmijenjena odredba članka 142. stavka 1. ranije preuzetog KZ SFRJ, na način da su se riječi "smrtnom kaznom" zamijenile riječima "kaznom zatvora od dvadeset godina", što znači da ni KZ SFRJ koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja djela iz točke 1.) a) i b) nije bio blaži zakon. Ta odredba je ukinuta donošenjem Ustava Republike Hrvatske, Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Hrvatske promijenjen je i naziv KZ SFRJ u Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske, a kasnije dopune, odnosno izmjene i dopune te pročišćeni tekst ("Narodne novine" broj 108/95., 28/96. i 31/93.) ove odredbe nisu mijenjale, tako da nema sumnje da je sud prvog stupnja primijenio zakon koji je blaži za optuženika pa ni u tom pravcu nije počinio povredu kaznenog zakona na štetu optuženika, kako to neosnovano tvrdi ovaj žalitelj. Za prethodna utvrđenja prvostupanjski sud je dao valjano i logično obrazloženje (točka 498., stranica 337-338 obrazloženja), koje u cijelosti prihvaća i Visoki kazneni sud Republike Hrvatske, kao drugostupanjski sud.

9.3.8. Nastavno, optuženik referirajući se na povredu kaznenog zakona iz članka 469. točke 4. ZKP/08., a povezano s tvrdnjom da je primijenjen zakon koji se ne može primijeniti, u čemu žalitelj nije u pravu, kako je to elaborirano u prethodnoj točki obrazloženja ove odluke, žalitelj prigovara da se događaji činjenično opisani u izreci pobijane presude ne mogu pravno okvalificirati kao kazneno djelo ratnog zločina jer

da "...odredbe članka 4. IV. Ženevske Konvencije (dalje Konvencija) štite isključivo strane, ali ne i vlastite državljane..." te da kao takvi ne uživaju zaštitu međunarodnog prava, da se Konvencija ne može primijeniti na državnom području pod vlastitom kontrolom. Iz sadržaja ovako nepreciznih i paušalnih žalbenih navoda proizlazilo bi da žalitelj problematizira primjenjivost Dopunskih protokola I. i II. u odnosu na oštećenike - žrtve obuhvaćene činjeničnim opisom izreke presude.

9.3.9. Protivno tome, neosnovano žalitelj smatra da se odredbe Konvencije i pratećih Protokola ne mogu primijeniti u odnosu na vlastite državljane i na državnom području pod vlastitom kontrolom. Naime, Konvencija u suštini štiti sve civilne osobe i sve građane od neosnovanih i neopravdanih napada oružanih postrojbi kojima zaštita nije pružena po samoj Ženevskoj Konvenciji o zaštiti građanskih osoba za vrijeme oružanih sukoba iz 1949. Dopunski Protokol I. nadopunjuje Konvenciju u pravcu dodatne zaštite i na međunarodne oružane sukobe. Iz članka 1. stavka 2. Protokola I. razvidno je da je zaštita proširena na sve građanske osobe, a cilj je zaštita i civila u ratu od svih nedopuštenih sredstava rata i postupanja koja nisu navedena u postojećim konvencijama. Za konkretnu situaciju odlučno je da Konvencija i Protokol II. štite civile, a što su oštećenici - žrtve iz točke 2.a), b.), c) i d) i bili. Doseg primjene Dopunskog Protokola II. proizlazi iz sadržaja njegove preambule kojim je proklamirana zaštita svih civilnih osoba i svih građana od neosnovanih i neopravdanih napada oružanih postrojbi kojima zaštita nije pružena po samoj Ženevskoj Konvenciji o zaštiti građanskih osoba za vrijeme oružanih sukoba iz 1949., pa bi proizlazilo da Protokol II. pruža zaštitu i državljanima vlastite države od vlastite vojske na državnom području koje je pod vlastitom kontrolom. S obzirom na to proizlazi da je žalitelju pravilno inkriminirano kršenje pravila međunarodnog prava u odnosu na žrtve koje uživaju međunarodnu zaštitu, neovisno o tome što se radi o vlastitim državljanima i neovisno o tome što su inkriminacije ostvarene na državnom području pod vlastitom kontrolom.

10. Optuženi FJ nije u pravu kada navodi da je prvostupanjski sud na raspravi nepravilno primjeno niz procesnih odredbi ZKP/08., čime da je povrijeđeno njegovo pravo obrane te da je to utjecalo na presudu. Njegovi prigovori se i ovdje isprepliću s prigovorima činjenične naravi. Prvostupanjski sud svoje zaključke o utvrđenju kaznene odgovornosti optuženika za inkriminirana mu kaznena djela iz točke 2. izreke presude, zasniva na ocjenama obrana optužene AAS (iz istrage), optuženog DF (iz istrage), svjedoka SK i svjedoka pod pseudonimom "...". Cijeneći da je obrana optužene AAS u dijelu u kojem tereti optuženog FJ u suprotnosti s obranama dvojice umrlih optuženika, RD i FS, a koje nisu pročitane u ponovljenom dokaznom postupku, žalitelj drži da je prvostupanjski sud nepravilno primijenio odredbu članka 431. stavka 1. točke 2. ZKP/08. i time povrijedio pravo obrane na raspravi.

10.1. Naime, prema citiranoj zakonskoj odredbi prvostupanjski sud ima mogućnost, ali ne i obvezu, pročitati zapisnike o iskazima umrlih suoptuženika u kaznenom djelu iz ranijeg postupka. No neovisno o tome što obrane umrlih optuženika RD i FS nisu pročitane, u ponovljenom dokaznom postupku time nije povrijeđena odredba članka 431. stavka 1. točke 2. ZKP/08., niti je time povrijeđeno pravo obrane optuženog FJ, koji uostalom čitanje tih obrana u ponovljenom postupku nije niti predložio. Prvostupanjski sud je u ponovljenom postupku izveo niz drugih dokaza iz kojih proizlazi kaznena odgovornost žalitelja, uključivo i obrana (iz istrage) optužene AAS i optuženog DF, što je valjano i argumentirano obrazloženo. Naime, optuženi RD i

optuženi FS, prema vlastitim tvrdnjama žalitelja FJ "...imali su relevantna saznanja o kaznenom djelu iz točke 2. izreke i o radnjama ostalih suoptuženika uključivo i žalitelja, dakle u odnosu na iste događaje o kojima su ispitani ostali optuženici i brojni svjedoci uključivo i žrtve, te izvršen uvid u materijalne dokaze, što je prvostupanjski sud detaljno analizirao i obrazložio u pobijanoj presudi. Uz navedeno i ograničenu dokaznu snagu obrana optuženog RD i optuženog FS, budući se radi o dokazima na kojima se ne može isključivo ili u odlučujućoj mjeri zasnovati odluka o krivnji žalitelja, u konkretnoj situaciji time što obrane umrlih suoptuženika nisu pročitane u ponovljenom postupku, nije ostvarena ni daljnja isticana bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 3. i stavka 2. ZKP/08.

10.1.1. Isticanjem daljnjih postupovnih povreda žalitelj navodi, da je odbijanjem dokaznog prijedloga za otkrivanje identiteta ugroženog svjedoka pseudonima "...", onemogućeno na taj način obrani da njegov iskaz podvrgne kontroli istinitosti i vjerodostojnosti navoda u pogledu odlučne činjenice da je optuženi FJ bio stvarni zapovjednik postrojbe pri SNO i da je kao takav postupao vezano uz kazneno djelo iz točke I. alineja b) izreke (ubojstvo LD op.a), prvostupanjski sud povrijedio pravo obrane na raspravi, čime opet isprepliče prigovore činjenične naravi i bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 295. stavka 8. u vezi s člankom 468. stavkom 3. ZKP/08.

10.1.2. Međutim, prema odredbi članka 295. stavka 7. ZKP/08., podatke o ugroženom svjedoku, koji će se ispitati i sudjelovati u postupku na poseban način, sudac istrage će zapečatiti u posebni omot i predati na čuvanje državnom odvjetniku. To će zabilježiti u spisu koristeći pseudonim svjedoka. Osobe koje u bilo kojem svojstvu saznaju podatke o ugroženom svjedoku dužne su ih čuvati kao tajnu. Tijelo koje vodi radnju osobno je odgovorno za zaštitu tajnosti podataka. Stoga je, po ocjeni ovog suda, neprihvatljiva tvrdnja žalitelja da je na sjednici ovog drugostupanjskog suda trebalo otkriti identitet ugroženog svjedoka, što bi bilo procesno pogrešno, jer se ne može svjedoka istovremeno tretirati kao ugroženog svjedoka, a onda mu otkriti identitet i ispitati ga. Konačno, iako se ovi prigovori ističu u okviru bitne povrede odredaba kaznenog postupka, žalitelj i ovdje zapravo osporava vjerodostojnost iskaza ugroženog "..." u pogledu utvrđenja izgleda mjesta događaja i prisutnosti optuženog FJ u kancelariji SNO-a u društvu više svjedoka u vrijeme usmrćenja LD. Tim žalbenim navodima nisu s uspjehom osporeni zaključci prvostupanjskog suda u pogledu utvrđenja odlučnih činjenica iz točke 1.b) činjeničnog opisa izreke, odnosno usmrćenja LD. Pritom je važno napomenuti da je tijekom ranijeg postupka ugroženi svjedok odbio iskazivati zbog straha za sebe i svoju obitelj (službena bilješka od 16. prosinca 2008.) te je zbog dodatne zaštite tog svjedoka za vrijeme njegovog ispitivanja isključena javnost s rasprave (rješenje Županijskog suda u Zagrebu od 16. prosinca 2008., broj K-rz-1/2007., list 8371-8372 spisa). Također treba reći da je svjedok iskazivao kao pripadnik zaštitne čete koji je tvrdio da se neposredno prije usmrćenja za vrijeme i nakon usmrćenja žrtve LD nalazio u društvu optuženog FJ zajedno s više drugih osoba. Kako u odnosu na ovu okolnost postoji i niz drugih dokaza, a što je prvostupanjski sud valjano i argumentirano obrazložio, otkrivanje identiteta ovog svjedoka žalitelja ne bi dovelo u bitno povoljniji položaj u odnosu na dokazanost odlučnih činjenica u pogledu događaja iz točke 1.b) izreke pobijane presude, niti je time žalitelj doveden u neravnopravan procesni položaj.

10.1.3. Optuženi FJ dalje smatra da je počinjena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11., stavka 2. i stavka 3. u vezi s člankom 450. stavkom 1. ZKP/08., jer da je prvostupanjski sud iznoseći razloge o odlučnim činjenicama koji se odnose na izbor vrste i mjere kazne utvrdio postojanje određenih otegotnih okolnosti nakon donošenja nepravomoćne presude pa smatra da je "...pisani otpravak presude u dijelu odluke o kazni očito suprotan ranije izvjećanoj i izglasanoj odluci sudskog vijeća..." u čemu vidi proturječnost "...između ranije izvjećane i izglasane odluke sudskog vijeća i pisanog otpravka pobijane presude...".

10.1.4. Iako je žalitelj djelomično u pravu kada u žalbi ukazuje da je prvostupanjski sud time što je u pisanom obrazloženju presude, u okviru ocjene otegotnih okolnosti, naveo i cijenio ponašanje optuženika koje se dogodilo na objavi presude, ipak, po ocjeni ovog drugostupanjskog suda time nije počinjena niti bitna povreda odredaba kaznenog postupka, niti povreda kaznenog zakona. Naime, iz spisa predmeta (izvornika presude te zapisnika o vijećanju i glasovanju) nedvojbeno proizlazi da je kazna koja je izrečena optuženiku istovjetna onoj koja je javno objavljena na temelju stanja spisa u trenutku zaključenja rasprave i koja je navedena i u pisanom otpravku presude. Izreka javno objavljene presude i izreka njezinog pisanog otpravka u potpunosti su identične, što znači da sud nakon objave presude nije mijenjao njezinu suštinu, niti je naknadno povećao kaznu. Slijedom toga, ne postoji proturječnost unutar same presude, pa tako niti u odnosu na odlučne činjenice u dijelu odluke o kazni, zbog čega nema ni bitne povrede postupka. Jednako tako, kazna koja je izrečena optuženiku unutar je zakonskih granica propisanih za predmetno kazneno djelo, čime je isključena i povreda kaznenog zakona. Stoga se ovdje isključivo radi o izoliranoj pogrešci prvostupanjskog suda koji je u obrazloženju pisane presude, posve suvišno konstatirao one okolnosti koje su nastale nakon donesene presude, jer su okolnosti koje utječu na odmjeravanje kazne (ponašanje nakon počinjenog djela) vremenski ograničene do trenutka donošenja odluke. Međutim, takva pogreška u pisanom otpravku presude ne utječe na ostali dio presude, niti je očito utjecala na visinu izrečene kazne koja je optuženiku izrečena nakon dovršenog postupka, a prije objave presude, zbog čega ovaj drugostupanjski sud navedeni suvišni dio obrazloženja drži pravno irelevantnim, što ujedno ne znači da prvostupanjski sud nije mogao ocjenjivati ponašanje optuženika za vrijeme trajanja postupka i nekorektno držanje prema sudu za vrijeme trajanja postupka. Stoga u konkretnom slučaju nisu povrijeđene postupovne povrede iz članka 468. stavka 1. točke 11., stavka 2. i stavka 3. u vezi s člankom 450. stavkom 1. ZKP/08., niti bi se radilo o arbitrarnoj odluci koja se povodom žalbe ne može ispitati, a drugo je pitanje jesu li utvrđene okolnosti pravilno vrednovane, o čemu će biti riječi u okviru žalbene osnove zbog odluke o kazni.

10.1.5. U odnosu na izostanak razloga u pobijanoj presudi u pogledu proturječnih dokaza i isticanu procesnu povredu iz članka 459. stavka 5. ZKP/08. (iskazi svjedoka SK, zaštićenog svjedoka pseudonima "...", optužene AAS, optuženog DF, kao i svjedoka koji o istim događajima iskazuju "...suprotno od navedenih..." (žalba FJ stranica 8-9), treba reći da ovi prigovori suštinski predstavljaju prigovore činjenične naravi. U kontekstu isticane procesne povrede ona nije ostvarena, jer je prvostupanjski sud u pobijanim dijelovima obrazloženja presude jasno, precizno i dostatno izložio razloge zbog kojih je sporne činjenice utvrdio dokazanim iznoseći pri tome sadržaj i ocjenu materijalnih i personalnih dokaza, te osobito dajući ocjenu

vjerodostojnosti proturječnih dokaza (što se posebno odnosi na iskaz svjedoka SK, zaštićenog svjedoka pseudonima "... " i obrana optužene AAS i optuženog DF).

10.1.6. Žalitelj FJ nije u pravu ni u pogledu žalbenih navoda o povredi načela pravičnog suđenja zajamčenog Ustavom i Konvencijom, čime nalazi da je učinjena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavaka 2. i 3. ZKP/08.

11. Oспорavajući zakonitost provedenih dokaza optužbe u ponovljenom postupku (članak 468. stavak 2. ZKP/08.), optuženi FJ smatra da je prvostupanjski sud zasnovao svoju odluku na nezakonitim dokazima (sadržaj monografije "...", novinski članak "...", knjige "... " i "... " i izjavama visokih državnih dužnosnika na sjednicama Vrhovnog državnog vijeća ((pročitani transkripti)). Optuženik osporava zakonitost tako provedenih "dokaznih radnji", a zatim i njihovu vjerodostojnost, smatrajući da se temeljem takve "dokumentacije" ne može izvesti zaključak o njegovim stvarnim zapovjednim ovlastima (preambula činjeničnog opisa točke 1. op.a).

11.1. U odnosu na konkretnu dokaznu građu (knjige, monografija, novinski članci) pobrojani u točkama 123., 130., 134. obrazloženja, kao i na osnovu pročitanih transkripata Vrhovnog državnog vijeća (točke 137-140 obrazloženja), prvostupanjski sud zakonito, između ostalih, i na tim dokazima ispravno zaključuje o dokazanosti stvarne zapovjedne odgovornosti žalitelja u inkriminiranom razdoblju od srpnja do kraja prosinca 1991. Imajući u vidu odredbu članka 10. stavka 2. ZKP/08., ovaj drugostupanjski sud ocjenjuje da nije ispunjen niti jedan od razloga navedenih u članku 10. stavku 2. ZKP/08., radi kojih bi, po žalitelju navedeni dokazi, bili nezakoniti te se na njima ne bi mogla temeljiti sudska odluka. Ovo iz razloga, jer navedeni dokazi nisu pribavljeni kršenjem Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom propisane zabrane mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, povredom Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom zajamčenih prava obrane, prava na ugled i čast, te prava na nepovredivost osobnog i obiteljskog života, povredom odredaba kaznenog postupka i koji su izričito predviđeni Zakonom o kaznenom postupku, te oni za koje se saznalo iz nezakonitih dokaza. Naime ovdje se evidentno radi o određenim dokaznim sredstvima-ispravama čija je uporaba u dokaznom postupku dopuštena i u konkretnoj situaciji te su isprave pročitane u skladu s odredbom članka 329. ZKP/08. koji predviđa takvu dokaznu radnju u kontekstu dokaznih radnji taksativno navedenih u glavi XVIII. ZKP/08.

11.1.1. Osim dokumentacije koju navodi prvostupanjski sud, (obrazloženje stranica 182, točke 123., 130., 136.), a koja osporava obranu optuženog FJ o tome da je obavljao isključivo civilnu funkciju (preambula točka 1. a) i b) i (točka 121.), prvostupanjski sud svoje zaključke o stvarnoj zapovjednoj odgovornosti tog optuženika utvrđuje i temeljem niza personalnih dokaza (svjedoci KO, MJ, LI, EV, SI), koji potvrđuju autentičnost činjenica objavljenih u toj dokumentaciji, a temeljem kojih prvostupanjski sud izvodi ispravne zaključke o dokazanosti stvarnih zapovjednih ovlasti optuženika, (obrazloženje točka 121., točka 150.).

11.1.2. U odnosu na žalbene tvrdnje da je prvostupanjski sud trebao iz spisa izdvojiti transkripte sjednica Vrhovnog državnog vijeća Republike Hrvatske održanih u Uredu predsjednika Republike Hrvatske, (točke 136.-140. obrazloženja), valja istaknuti da zakonitost odnosno nezakonitost transkripata u smislu odredbe članka 10. ZKP/08. nije predmetom ispitivanja, jer ne predstavljaju dokaz već sastavljeni transkripti služe

samo kao pomoćno, tehničko sredstvo u kojemu je na drugom mediju (papiru) konstatiran sadržaj pribavljenog dokaza. Uz navedeno u dokaznom postupku provedeno je i niz drugih dokaza (ispitani svjedoci RO, ZN, materijalni dokazi; upute za postupanje pripadnika ZNG-a i pripadnika rezervnog sastava MUP-a, službene iskaznice ZNG-a (točke 143.-149. obrazloženja). Pri tome, ocjena autentičnosti navedenih transkripata nije uvjetovana izvođenjem dokaza o načinu njihova nastanka s obzirom da ti dokazi prileže u spisu predmeta (dopis ŽDO Zagreb od 19. siječnja 2009., broj K-DO-105/2006., odluka Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske od 25. studenog 2008. o deklasifikaciji istih).

11.1.3. U odnosu na zakonitost personalnog dokaza – iskaza svjedoka SK, prvostupanjski sud je u mjerodavnim točkama obrazloženja iznio bitne okolnosti i kronologiju odlučivanja vezano za ocjenu zakonitosti iskaza tog svjedoka (točke 47.-52. obrazloženja), pa ovdje treba reći da je zakonitost tog dokaza sa više aspekata ispitivana tijekom prvog i ponovljenog postupka, slijedom čega iz sadržaja pravomoćnih rješenja proizlazi da iskaz svjedoka SK nije nezakonit i nije pribavljen povredom članka 10. ZKP/08.

11.1.4. Zakonitost iskaza svjedoka SK problematizirana je i u ponovljenom postupku (točka 52. obrazloženja). Sada u žalbi optuženi FJ tvrdi da svjedok SK gubitkom statusa krunskog svjedoka (rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 7. lipnja 2016., broj I-Kž-23/2015.) nije mogao steći status "običnog" svjedoka, jer je prema stanju spisa on i dalje u statusu okrivljenika, budući da u spisu prileži njegova obrana (zapisnik o ispitivanju od 2. lipnja 2006., broj XXI-KIO-I-RZ-1/2006., list 908.spisa). U vezi s tim žalitelj ustraje na tvrdnji da SK u ovom kaznenom postupku i nadalje ima procesnu ulogu okrivljenika, a ne svjedoka, pa da je slijedom toga i njegov iskaz kao svjedoka nezakonit. Žalitelj prigovara da prethodno tome u odnosu na svjedoka SK nije donesena državno odvjetnička odluka o njegovom procesnom svojstvu te je došlo do miješanja njegovih procesnih uloga tako što je u istom postupku o istim okolnostima iskazivao kao okrivljenik i kao svjedok, što dovodi do nezakonitosti tog iskaza i nužnosti izdvajanja tog iskaza iz spisa predmeta.

11.1.5. U pogledu ustrajavanja žalitelja na tome da je iskaz svjedoka SK nezakonit s obzirom na njegovu procesnu ulogu (okrivljenika), valja reći slijedeće: činjenica da je protiv SK bila pokrenuta istraga u predmetu Kio-I-RZ-1/2006. te da je tada iskazivao kao okrivljenik (zapisnik o ispitivanju od 2. lipnja 2006., broj XXI-KIO-I-RZ-1/2006., list 908.spisa) o istim događajima o kojima je naknadno ispitan kao svjedok ne čini taj iskaz nezakonitim, prije svega, s obzirom na različit sadržaj dobivenih procesnih upozorenja u skladu s odredbama važećih procesnih odredbi, o čemu je ranije zauzet stav u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 7. lipnja 2016., broj I-Kž-23/2015., s kojim se ovaj drugostupanjski sud u cijelosti slaže.

...Naime, procesna upozorenja takvoj osobi kao okrivljeniku ukazuju da bi on kao osumnjičenik, odnosno okrivljenik imao pravo braniti se na način koji njemu najviše odgovara, pri čemu može šutjeti ili govoriti o svojoj kriminalnoj aktivnosti, ali i kriminalnoj aktivnosti drugih, bez mogućnosti da ga se pozove na kaznenu odgovornost ako bi se utvrdilo da nije iskazivao istinito bilo o svojoj kriminalnoj aktivnosti ili kriminalnoj aktivnosti drugih.

Međutim, provodi li se ispitivanje takve osobe kao svjedoka, "krunskog" ili "običnog", ta osoba dužna je govoriti istinu i ništa ne smije prešutjeti u svezi s kaznenim djelom. Ona je obavezna iskazivati pod prijetnjom kaznenog progona, s pravom da uskrati pojedine odgovore o svojoj aktivnosti ako bi ju oni izložili mogućem kaznenom progonu. Međutim, ta osoba nema takvu "ispričujuću mogućnost" u odnosu na opis kriminalne aktivnosti drugih osoba, osim ako bi se radilo o bliskom rođaku.....

11.1.5.1. Iz istih razloga ovaj drugostupanjski sud smatra da iskaz svjedoka SK nije nezakonit dokaz sam po sebi jer ne postoji niti jedna okolnost iz članka 10. stavka 2. ZKP/08. zbog kojih bi bio proglašen nezakonitim.

11.1.6. U točkama 1.-6. obrazloženja pobijane presude (stranica 6-7). opisana je kronologija poduzetih procesnih radnji relevantnih za procesnu ulogu SK. Rješenjem Županijskog suda u Zagrebu od 13. lipnja 2007., broj Kv-Rz-6/2007. (K-rz-1/2007. - list 2960-2961 spisa), spojeni su kazneni postupci protiv žalitelja FJ tako da je kazneni postupak povodom optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu od 9. svibnja 2007., broj K-DO-105/2006. (u kojem je ispitan SK kao okrivljenik op.a.) spojen s kaznenim postupkom povodom optužnice državnog odvjetništva u Osijeku od 16. travnja 2007., broj K-DO-76/2006. U trenutku kada su postupci spojeni SK više ni formalno nema ulogu okrivljenika, već se pojavljuje u ulozi tada "krunskog" svjedoka temeljem rješenja Županijskog suda u Zagrebu od 3. travnja 2007., broj II Kvu-25/2007. potvrđenog rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 28. studenog 2007., broj I-Kž-1113/2007. Od tada se pojavljuje isključivo u procesnoj ulozi svjedoka. Time je ujedno otklonjena mogućnost miješanja procesnih uloga posebno u ponovljenom postupku, pa su prigovori žalitelja u tom pravcu neosnovani. Ovdje se u pogledu ocjene zakonitosti tog iskaza žalitelja upućuje na mjerodavne dijelove obrazloženja prvostupanjske presude (točke 48.-51., stranica 38-40). U ponovljenom postupku svjedok SK ispitan je isključivo kao svjedok optužbe i u tom kontekstu njegov iskaz prvostupanjski sud pravilno ocjenjuje u kontekstu sa svim ostalim izvedenim dokazima te posebno u odnosu na dijelove njegovog iskaza koji nisu dosljedni ili suglasni iskazima drugih ispitanih svjedoka te se žalitelja radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja upućuje na obrazloženje pobijane presude (točke 257., 258. – 289.).

12. Žalitelj FJ nije u pravu ni u pogledu žalbenih navoda o povredi načela pravičnog suđenja zajamčenog Ustavom i Konvencijom, čime nalazi da je učinjena apsolutno bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 2. ZKP/08.

12.1. Argumentirajući povredu prava na nepristran sud, žalitelj FJ iznosi niz konkretnih okolnosti povezanih sa ponovljenim suđenjem koje se u bitnome odnose na subjektivne prigovore i dojmove o ponašanju predsjednika sudskog vijeća vezano na upravljanje raspravom u ponovljenom postupku i posebno na procesne radnje predsjednika vijeća poduzete nakon objave presude, tijekom izrade pisanog otpravka presude, u fazi otpreme presude i u fazi žalbenog postupka. Ovdje treba reći da su prigovori u pretežitom dijelu fokusirani na raspravu koja je nakon više prekida i izmjene raspravnog vijeća u razdoblju od 2019. do 2023., prvi puta održana upravo 16. siječnja 2023. (kronologija procesnih radnji obrazloženje točke 17.-26., stranica 11-12). Tako žalitelj navodi da je odmah na početku rasprave predsjednik vijeća "krivotvorio" raspravni zapisnik unoseći podatke o tome da su izvedeni dokazi (uvid u materijalnu dokumentaciju) koji faktično nisu bili izvedeni, da je podnesen zahtjev za

izuzeće predsjednika vijeća, a nakon podnesenog zahtjeva za izuzeće da je predsjednik vijeća provodio dugotrajne iscrpljujuće cjelodnevne rasprave, da je nakon objave presude optuženiku arbitrarno izrekao novčanu kaznu, da je tijekom vođenja ponovljenog suđenja nastupao u medijima u vezi s predmetnim postupkom, da je njegovog branitelja nakon izrečene novčane kazne opet arbitrarno prijavio Hrvatskoj odvjetničkoj komori, te da je nakon objavljivanja presude u žalbenom postupku onemogućio optuženika u "...njegovom temeljnom pravu na uvid u spis i pravu na djelotvorni pravni lijek...". Optuženik smatra da navedene okolnosti upućuju na pristranost predsjednika vijeća tijekom ponovljenog postupka te da stoga nije ispunjen elementarni standard pravičnog suđenja te da je stoga i pobijana presuda upravo rezultat takvog postupanja predsjednika vijeća.

12.1.1. Nepristranost označava odsutnost predrasuda ili pristranosti (v. odluku Europskog suda za ljudska prava u Strasbourga /dalje: ESLJP/ u predmetu Škrlj protiv Hrvatske, zahtjev broj 32953/13. od 11. listopada 2019., odlomak 35. i odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske /dalje: USRH/ U-III- 6870/2021. od 18. travnja 2023., odlomak 209.). Kod ocjene (ne)pristranosti primjenjuje se subjektivni i objektivni test.

12.1.2. Kod subjektivnog testa ocjenjuje se osobno uvjerenje i ponašanje određenog suca, odnosno ima li sudac neke predrasude ili pristranost u tom predmetu, pri čemu se osobna nepristranost suca pretpostavlja dok se ne dokaže suprotno. Za objektivni test procjenjuje se jesu li postojala dovoljna jamstva kako bi se isključila svaka opravdana sumnja u pogledu nepristranosti suda uzimajući u obzir i sastav suda (vijeća). Tu je potrebno utvrditi postoje li dokazive činjenice koje mogu stvoriti bojazan ili pobuditi sumnju u nepristranost. Pritom bojazan stranke može biti važna, ali ne i odlučna. Odlučno je može li se ta bojazan smatrati objektivno opravdanom. (v. navedenu odluku ESLJP-a te odluku USRH-a, odlomci 210., 211. i 212.).

12.2. Razmatrajući žaliteljevu žalbenu argumentaciju u pogledu prigovora povrede prava na nepristran sud (točka 12.1.) i stanje spisa, proizlazi da je optuženik podnio zahtjev za izuzeće predsjednika vijeća nakon održanog prvog raspravnog termina u ponovljenom postupku (zapisnik s rasprave od 25. siječnja 2023., list 13137), a vezano uz postupanje predsjednika vijeća na raspravi 16. siječnja 2023. (list 13113-13123). Što se tiče žalbenih prigovora optuženog FJ, u odnosu na zatraženo izuzeće predsjednika raspravnog vijeća, a sada u žalbi i na predsjednika Županijskog suda u Zagrebu, koji je odlučivao o podnesenom zahtjevu za izuzeće, iz podataka u spisu proizlazi da je podneseni zahtjev za izuzeće zakonito odbijen rješenjem Predsjednika Županijskog suda u Zagrebu od 25. siječnja 2023., broj Su-122/2023. (list 13142-13143 spisa), pa žalbenim prigovorima kojima se pobija i to rješenje nije dovedena u pitanje zakonitost odbijenog izuzeća predsjednika raspravnog vijeća niti je zbog toga sud bio pristran. Optuženik je u nastavku rasprave iskoristio zakonsku mogućnost stavljati primjedbe na procesno postupanje predsjednika vijeća vezano uz način izvođenja dokaza optužbe (zbog čega je traženo izuzeće predsjednika vijeća), što je uz ostale procesne radnje predsjednika vijeća dovoljno jamstvo za isključenje opravdane sumnje u pristranost predsjednika vijeća nakon pravomoćno odbijenog zahtjeva za njegovo izuzeće.

12.2.1. Nadalje, nije sporno da je rasprava u ponovljenom suđenju održana kroz 32 raspravna dana i 42 raspravna termina, što je u procesnom smislu iznimno

zahtjevno, ali nije zabranjeno i u skladu je s načelom koncentracije rasprave i obvezom suda da u razumnom roku odluči o optužbi kao pravnim standardom iz članka 11. ZKP/08. i članka 6. stavka 1. Konvencije. Nije sporno da se ovdje radi o iznimno složenom kaznenom predmetu s opsežnom dokaznom građom, što iziskuje dugotrajno raspravljavanje, posebno i s obzirom na broj optuženika obuhvaćenih inkriminacijom (koji u tom pravcu nisu podnijeli žalbe zbog povrede prava na nepristran sud op.a). Uz navedeno, optuženik prigovara da je cijeli postupak bio opterećen činjenicom da je jedan od članova sudskog vijeća - sudac profesionalac MG, bio pred prestankom obnašanja sudačke dužnosti zbog odlaska u mirovinu, pa i u tome vidi "...bojazan predsjednika vijeća..." od izmijenjenog sastava vijeća, što pripisuje pristranom postupanju predsjednika vijeća.

12.2.2. Uvidom u spis utvrđeno je da je žalitelj prisustvovao svim raspravnim terminima s izabranim braniteljima ili braniteljima u zamjeni, nadalje utvrđeno je da su raspravni termini bili prekidani radi odmora ili isteka radnog vremena, što je u skladu s procesnim odredbama glave XXI. ZKP/08. (članci 387.-399.). Opravdanost dugotrajnih rasprava u konkretnom slučaju je uvjetovana posebnim okolnostima povezanim s ograničenom dostupnošću raspravnih dvorana, a što je također od objektivnog utjecaja na način vođenja rasprave i ne može se pripisati pristranom postupanju predsjednika vijeća. U skladu s odredbom članka 393. ZKP/08., predsjednik vijeća upravlja raspravom i njegova je dužnost da skrbi za svestrano raspravljavanje o predmetu i posebno otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne služi razjašnjenju spornih pitanja i utvrđenju činjenica. Nadalje, predsjednik vijeća je ovlašten odstupiti od redovnog tijeka raspravljavanja zbog posebnih okolnosti, a osobito zbog broja optuženika, broja kaznenih djela i opsega dokaznog materijala (članak 394. ZKP/08.). S obzirom na pobrojane procesne odredbe, ali i objektivne okolnosti u kojima se odvijalo ponovljeno suđenje, proizlazi da je predsjednik vijeća upravljao raspravom u svemu postupajući u skladu s procesnim odredbama ZKP/08., čime je otklonjena svaka sumnja u navodnu osobnu pristranost raspravnog suca, kako to neosnovano tvrdi žalitelj. S druge strane, odredba članka 11. stavka 1. ZKP/08. obvezuje sud da o optužbi odluči u skladu sa zakonom i u razumnom roku a koje proklamira i članak 6. Konvencije. Ako se imaju u vidu prethodno navedene okolnosti konkretnog kaznenog postupka i predmeta optužbe, jasno je da je prvostupanjski sud upravo ovakvom koncentracijom rasprave, postupao očito s ciljem da se o optužbi u ponovljenom postupku odluči u razumnom roku bez odugovlačenja ionako dugotrajnog kaznenog postupka. Dakle, u tom pravcu prvostupanjski sud nije bio pristran upravljajući raspravom na način opisan u žalbi optuženog FJ, niti je u toj fazi postupka povrijedio njegovo ustavno i konvencijsko pravo na nepristran sud.

12.2.3. Optuženik smatra da se pristranost predsjednika sudskog vijeća ogleda i u tome da je dugotrajne i iscrpljujuće rasprave vodio kako bi izbjegao izmjenu sastava sudskog vijeća, a s obzirom na činjenicu da je jedan od članova vijeća-sudac profesionalac MG bio pred prestankom obnašanja sudačke dužnosti zbog odlaska u mirovinu. To međutim, po ocjeni ovog drugostupanjskog suda nije okolnost koja bi pobudila opravdanu sumnju u pogledu nepristranosti suda i predsjednika vijeća s obzirom na odredbu članka 407. ZKP/08. i članka 11. ZKP/08.

12.2.4. Optuženik prigovara povredi prava na nepristran sud i prilikom objave presude i u žalbenom postupku te navodi da je predsjednik vijeća svojim procesnim radnjama (arbitrarnim izricanjem novčane kazne nakon objave presude, prijavom

njegova branitelja Hrvatskoj odvjetničkoj komori, načinom dostave pisanog otpravka presude i onemogućavanjem optuženiku da izvrši uvid u spis radi izjavljivanja žalbe), povrijedio njegovo pravo obrane, a time i osujetio njegovo pravo na podnošenje djelotvornog pravnog lijeka. I ovi prigovori su prezentirani subjektivno i selektivno i u tom pravcu nemaju podlogu u stanju spisa. Iz zapisnika je razvidno (zapisnik o objavi presude od 27. listopada 2023., list 13931 spisa), da se žalitelj prilikom objave presude pogrđnim riječima obratio predsjedniku i članovima sudskog vijeća, nakon čega ga je predsjednik vijeća odlučio novčano kazniti i njegovog branitelja prijaviti Hrvatskoj odvjetničkoj komori. Suprotno tvrdnjama žalitelja, uvidom u spis, utvrđeno je da su odluke predsjednika vijeća o novčanom kažnjavanju optuženika i prijavi njegova branitelja HOK-u u skladu s procesnim odredbama članka 396. ZKP/08. i nisu rezultat njegove samovolje, kako to prezentira žalitelj, već su utemeljene na zakonu te pravilno, valjano i dostatno obrazložene, pa žalitelj neosnovano prigovara arbitrarnosti tih odluka svjesno ignorirajući činjenicu da je donošenje takvih odluka suda uvjetovano njegovim apsolutno neprihvatljivim ponašanjem kojim omalovažava ne samo sud, nego i institucije države.

12.2.5. Optuženik također tvrdi da ga je predsjednik vijeća nakon otpreme pisanog otpravka presude načinom dostave te presude (u vrijeme korištenja godišnjeg odmora) i onemogućavanjem uvida u cjelokupni spis predmeta osujetio u njegovu pravu na djelotvoran pravni lijek.

12.2.5.1. Uvidom u spis predmeta proizlazi, kako je optuženik nakon objave presude, a prije izrade i dostave prijepisa presude, podneskom od 27. listopada 2023. (list 13933 spisa), podnio zahtjev da mu se produlji rok za podnošenje žalbe o kojemu je predsjednik vijeća prvostupanjskog suda odlučio u skladu s odredbom članka 463. stavka 2. ZKP/08. (rješenje od 25. srpnja 2024., broj K-Rz-4/2016-490, list 14085-14086 spisa) te optuženoj AAS, optuženom AL, optuženom DF, optuženom FJ i njihovim braniteljima, produljio rok i to za daljnjih (maksimalnih) 15 dana.

12.2.5.2. Nadalje, utvrđeno je da je branitelj optuženika, odvjetnik Filip Glavaš, podneskom od 5. srpnja 2024. (list 14072 spisa) obavijestio prvostupanjski sud o korištenju godišnjeg odmora "od idućeg tjedna pa sve do 16. kolovoza 2024." i molio da mu se u naznačenom razdoblju ne dostavlja pisani otpravak presude objavljene 27. listopada 2023. Također, 8. srpnja 2024. optuženik je putem branitelja dostavio i osobni podnesak (list 14077 spisa) u kojem obavještava prvostupanjski sud da "naredna (gotovo) dva mjeseca (do 1. rujna 2024.)" neće biti u Republici Hrvatskoj zbog korištenja godišnjeg odmora "obilaskom više zemalja EU u svojoj režiji, bez unaprijed planiranih destinacija s poznatom adresom", zbog čega nije u mogućnosti izvijestiti sud na kojoj će se adresi nalaziti do 31. kolovoza 2024., a da je 2. rujna 2024. naručen za operativni zahvat u Kliničkom bolničkom centru u Osijeku "bez mogućnosti sigurne procjene kada će biti otpušten iz bolnice".

12.2.5.3. Prema podacima u spisu, presuda prvostupanjskog suda objavljena 27. listopada 2023., prepisana je i otpremljena 30. srpnja 2024. te se branitelju optuženika, odvjetniku Filipu Glavašu, s obzirom na to da isti nije u roku od 8 dana od dostave pismena u njegov sigurni elektronički poštanski pretinac preuzeo pismena, dostava smatra izvršenom 8. kolovoza 2024. prema članku 172. a stavku 3. ZKP/08. Odvjetnik Veljko Miljević, također branitelj optuženog FJ, preuzeo je prvostupanjsku presudu 7. kolovoza 2024., dok je optuženom FJ, dostava ponovljena 2. rujna 2024. te je isti presudu zaprimio 11. rujna 2024.

12.2.5.4. Pritom je branitelj optuženoga FJ, odvjetnik Filip Glavaš, podneskom od 9. kolovoza 2024. (list 14296 spisa) podnio zahtjev za "žurnim odobrenjem za uvid u cjelokupni spis broj K-Rz-4/2016, i to dana 19. kolovoza 2024. (po povratku s godišnjeg odmora)", a kojem zahtjevu je udovoljeno, što je razvidno iz odobrenja predsjednika vijeća od 19. kolovoza 2024. (list 14333 spisa) za izvršenje uvida i preslike spisa. Optuženik je 6. rujna 2024. podnio opširnu žalbu po braniteljima, odvjetniku Filipu Glavašu i odvjetniku Veljku Miljeviću (listovi 14393-14417 spisa) s priložima (listovi 14418-14460 spisa) te je podneskom od 13. rujna 2024. (list 14470 spisa) dostavio snimku emisije "...", koji se ima smatrati sastavnim dijelom žalbe. Osim toga, optuženik je osobno podnio odgovor na žalbu državnog odvjetnika 20. rujna 2024. (listovi 14480-14482 spisa) i opširnu žalbu od 11. listopada 2024. (listovi 14559-14567 spisa) s priložima (listovi 14568-14582 spisa).

12.2.6. Iz prezentiranog stanja spisa, suprotno žalbenim navodima, proizlazi da je prvostupanjski sud u ponovljenom suđenju u svemu omogućio optuženiku da se upozna sa stanjem predmeta, pri čemu treba naglasiti da je upravo optuženik taj koji dostavlja sudu kako prvostupanjskom, tako i drugostupanjskom brojne podneske, primjedbe i očitovanja, čak i u situacijama kada to procesnim odredbama nije predviđeno, čime produljuje i odugovlači postupak. Nadalje, optuženiku su u skladu s procesnim odredbama ZKP/08. dostavljene sve relevantne odluke suda na koje je imao pravo žalbe (uključivo i onu koja se odnosi na produljenje roka za žalbu protiv presude).

12.2.7. U odnosu na protek vremena od objavljivanja presude do njenog dostavljanja u pisanom obliku, razmotrivši spis predmeta, ocjena je drugostupanjskog suda da je do produljenja roka za pisanu izradu očito došlo zbog prirode, složenosti i opsega ovog kaznenog postupka, a što je razvidno iz opsega pobijane presude (341 stranica, listovi 14090-14258 spisa), slijedom čega je i žaliteljima produljen rok za žalbu. S obzirom na navedeno, dopušteno iznimno prekoračenje zakonom propisanog roka iz članka 458. stavaka 1. i 3. ZKP/08. nije utjecalo, niti je moglo utjecati na presudu pa prema tome nije ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 3. ZKP/08., niti je zbog produljenja roka osujećen u svojem pravu na podnošenje žalbe.

12.2.8. Dodatno se napominje da je, u skladu s člankom 463. stavkom 3. ZKP/08., prema kojemu se, kada je presuda dostavljena i optuženiku i njegovu branitelju, ali u različite dane, žalbeni rok računa od kasnijeg dana, žalbeni rok optuženom FJ istekao 13. listopada 2024. Drugim riječima, i branitelji optuženika imali su pravo podnijeti žalbu sve do isteka toga dana.

12.2.9. Imajući u vidu sve konkretne okolnosti slučaja, prema ocjeni ovog drugostupanjskog suda, optuženik je imao dovoljno vremena za uvid u spis i poduzimanje svih relevantnih radnji u postupku uključujući i produljenje roka za žalbu protiv presude koje pravo je u potpunosti ostvario te stoga nije ostvarena povreda iz članka 6. stavka 3. točke b) Konvencije.

12.3. Prvostupanjski sud je nakon objave presude optuženom FJ izrekao novčanu kaznu i o tome odlučio rješenjem. Zatim je njegovog izabranog branitelja prijavio Hrvatskoj odvjetničkoj komori i to temeljem medijskih napisa, a nakon objave

presude, a u vrijeme izrade pisanog otpravka presude predsjednik vijeća je javno istupao na državnoj televiziji i govorio o lošoj javnoj percepciji pravosuđa. Zbog navedenog optuženik smatra da opisano ponašanje predsjednika vijeća izrijeckom ukazuje na njegovu pristranost u konkretnom kaznenom predmetu i osobni animozitet prema žalitelju, zbog čega žalitelj smatra da je i sama presuda rezultat utjecaja medija na raspravnog suca ili utjecaja trećih osoba, čime opet sugerira da se radi o politički motiviranom procesu.

12.4. Kod subjektivnog testa ocjenjuje se osobno uvjerenje i ponašanje određenog suca, odnosno ima li sudac neke predrasude ili pristranost u tom predmetu, pri čemu se osobna nepristranost suca pretpostavlja dok se ne dokaže suprotno. Analizirajući podatke u spisu i žalbenu argumentaciju, ovaj drugostupanjski sud ocjenjuje da u konkretnom predmetu istaknute okolnosti nemaju onaj značaj koji im pridaje žalitelj. Procesna rješenja donesena su u skladu s procesnim odredbama ZKP/08. i posljedica su neprimjerenog ponašanja žalitelja nakon objave presude što je sud valjano obrazložio (točka 502. obrazloženja). U odnosu na javne nastupe predsjednika vijeća nakon objave presude, prema dostavljenoj dokumentaciji uz žalbu predsjednik vijeća je javno istupao u medijima nakon što je rasprava zaključena i nakon što je presuda javno objavljena, pa ni u tom kontekstu medijski istup predsjednika vijeća objektivno nije mogao utjecati na ishod suđenja kako to sugerira žalitelj. Drugim riječima, subjektivni test ne pokazuje da je postojala pristranost suca prilikom odlučivanja.

12.5. Zaključno, u pogledu žaliteljevih prigovora o pristranosti konkretnog predsjednika vijeća, ovaj drugostupanjski sud ocjenjuje da navedene konkretne okolnosti ne ukazuju da bi raspravni sudac imao neke predrasude ili bio pristran u predmetu žalitelja FJ te da su tijekom ponovljenog postupka (s obzirom da žalitelj problematizira samo okolnosti vezane uz suca koji je vodio ponovljeni postupak) te da su striktnom primjenom postupovnih odredbi ZKP/08. od strane predsjednika vijeća pružena dovoljna jamstva za pravično suđenje, a istaknuti prigovori u pretežitoj mjeri rezultat su nezadovoljstva žalitelja ishodom tog postupka u kojem je proglašen krivim zbog teških kaznenih djela.

13. Nije osnovana žalba optuženog FJ zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, jer je sud prvog stupnja sve odlučne činjenice pravilno utvrdio.

13.1. Osporavajući po prvostupanjskom sudu utvrđene odlučne činjenice u pogledu njegove stvarne zapovjedne odgovornosti (preambula točke 1. izreke presude), žalitelj se ne slaže s utvrđenjima prvostupanjskog suda zasnovanima na sadržaju materijalne dokumentacije (sadržaj monografije "...", novinski članak "...", knjige "...", i "...", i izjavama visokih državnih dužnosnika na sjednicama Vrhovnog državnog vijeća (točka 137.-140. obrazloženja) i iskazima svjedoka KO, MJ, EV, SI. Optuženik drugačije tumači sadržaj ove materijalne dokumentacije i smatra da se na temelju navedenih sadržaja ne može zaključivati o njegovoj stvarnoj zapovjednoj odgovornosti. U odnosu na sadržaj transkripata sjednica Vrhovnog državnog vijeća (dalje VDV), žalitelj tvrdi da su dijelovi sadržaja izvučeni iz konteksta te problematizira autentičnost transkripata navodeći da to nisu izjave visokih državnih dužnosnika, već da se radi o selektivno probranim dijelovima tih sadržaja konstruiranih za potrebe optužbe. Nadalje osporava i vjerodostojnost iskaza svjedoka SK, PD, TT i zaštićenog svjedoka pseudonima "...", koji o činjenici njegove stvarne

zapovjedne odgovornosti iskazuju suprotno od niza drugih svjedoka (NR, BS, ZR i TĆ).

14. Prezentiranim žalbenim navodima optuženik nije s uspjehom osporio činjenična utvrđenja prvostupanjskog suda u pogledu dokazanosti njegove stvarne zapovjedne odgovornosti u odnosu na inkriminirano razdoblje od srpnja do kraja prosinca 1991. pravilno dovodeći u vezu proces formiranja vojne postrojbe – (prištapska četa, prištapska satnija, zaštitna četa, ...) s dokazima iz kojih upravo proizlazi takva njegova odgovornost. U tom kontekstu prvostupanjski sud je pravilno otklonio obranu optuženog FJ i iskaze ispitanih svjedoka JS, ŠĆ, AB, LE, VI, SD, SF, MP, GZ, KK i RG upravo zbog suprotnosti s drugim provedenim materijalnim i personalnim dokazima. Pri tome valja naglasiti da zaključci prvostupanjskog suda nisu utemeljeni isključivo na "dokazima spoznajne vrijednosti" kako ih naziva žalitelj, već je sadržaj tih dokaza potkrijepljen i kontrolnim dokazima, iskazima autora tekstova o okolnostima njihova nastanka i izvorima o saznanjima za činjenice koje su objavljene, čime je protivno žalbenim navodima potvrđena njihova autentičnost.

14.1. Da je optuženi FJ doista imao stvarnu zapovjednu odgovornost potvrđuju iskazi svjedoka PD, svjedoka PJ i zaštićenog "...", koji su svjedočili kao pripadnici Prištapske čete kojom je faktično zapovijedao žalitelj u vrijeme kada je nesporno formalni zapovjednik bio ZN.

14.1.1. Utvrđenje prvostupanjskog suda o stvarnoj zapovjednoj odgovornosti žalitelja nije osporen iskazom svjedoka ZN koji je u odnosu na ovu okolnost u bitnome promijenio iskaz kojim tereti žalitelja, nakon što je prije toga svjedočio da je isključivo on zapovijedao postrojbom, a što žalitelj koristi kao argument nevjerodostojnosti tog iskaza. Naime, prvostupanjski sud je pravilno tijekom dokaznog postupka otklonio nedosljednost i kontradikciju u iskazu analizom ostalih dokaza koji upravo potvrđuju da je stvarni zapovjednik bio optuženi FJ, a što je valjano argumentirano u točkama 143.-146. obrazloženja, pa žalbenim prigovorima kojima se sugerira da je svjedok na promjenu iskaza bio motiviran s ciljem ostvarivanja osobne financijske koristi, nije od utjecaja na kvalitetu tog iskaza sagledanu u cjelini s obzirom na funkciju koju je svjedok obnašao tijekom inkriminiranog razdoblja i konkretne okolnosti u kojima je djelovao.

14.1.2. Da je optuženik imao stvarne zapovjedne ovlasti nad prištapskom četom, protivno žalbenim navodima, prvostupanjski sud pravilno utvrđuje temeljem uvida u sadržaj uputa i naputaka za postupanje koje je u inkriminiranom razdoblju (točka 1. izreke) izdavao žalitelj, pa se u tom pravcu žalitelja upućuje na obrazloženje prvostupanjske presude (točke 143. do 145.). Prezentiranom preocjenom ostalih provedenih dokaza žalitelj nije s uspjehom osporio zaključke prvostupanjskog suda elaborirane u točkama 145. do 149. obrazloženja.

15. Iz daljnjeg sadržaja opširne žalbe se može iščitati kako optuženik smatra da se pobijana presuda u cijelosti temelji na pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju. Suprotno cjelini njegovih žalbenih navoda usmjerenih na pogrešno utvrđeno činjenično stanje, ovaj drugostupanjski sud je temeljitom analizom žalbenih navoda iz optuženikove osobne žalbe i žalbe njegovih branitelja utvrdio da preocjenom rezultata dokaznog postupka prezentiranim u žalbi koji se u suštini preklapaju s njegovom obranom nisu s uspjehom osporeni zaključci prvostupanjskog suda

izneseni u obrazloženju prvostupanjske presude te se ovaj drugostupanjski sud s istima u cijelosti slaže, jer je dokaze izvedene na raspravi u ponovljenom postupku ocjenjivao neposredno i za svoja utvrđenja dao valjana i detaljna obrazloženja te se žalitelja radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja u cijelosti upućuje na obrazloženje pobijane presude.

15.1. Nadalje, prvostupanjski sud, protivno ukupnosti žalbenih navoda optuženog FJ, pravilno izvodi zaključak o njegovoj stvarnoj zapovjednoj ulozi u odnosu na Zaštitnu četu koju je imao i efektivnu kontrolu nad pripadnicima te postrojbe te u tom kontekstu je prvostupanjski sud pravilno analizirao odredbe Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. i odredbe Protokola I. od 8. lipnja 1977. na koje se poziva u izreci i kojima se zabranjuje nasilje protiv života i tijela, posebno ubojstva prema osobama koje ne sudjeluju neposredno u neprijateljstvima, zaključujući da su za sve vrijeme na koje se odnosi optužnica sve osobe koje su poimence navedene u izreci presude kao žrtve – oštećenici, bile zaštićene odredbama navedene konvencije i protokola.

15.2. Postupci koji su optuženom FJ stavljeni na teret, suprotno njegovim žalbenim navodima o nemogućnosti primjene odredbi Konvencije i Protokola na vlastite državljane i na vlastitom teritoriju, po ocjeni ovog drugostupanjskog suda evidentno su protivni odredbama članka 3. stavka 1. točke c) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. te odredbama članka 4. stavaka 1. i 2. točke a), članka 5. stavka 3. i članka 13. stavka 2. Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II.). Odredbom članka 3. stavka 1. točke c) Ženevske konvencije naloženo je postupati s osobama koje izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima čovječno bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na vjeroispovijedi, rođenju ili bilo kojem drugom sličnom kriteriju. Odredbom članka 4. stavka 1. i stavka 2. točke a.) II. Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama (Protokola II.) naloženo je čovječno postupanje prema osobama koje izravno ne sudjeluju ili su prestale sudjelovati u neprijateljstvima bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja, a prema članku 13. Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama (Protokol II.) ni civilno stanovništvo kao takvo, niti građanske osobe, ne smiju biti predmet napada. Zabranjeni su čini nasilja ili prijetnje nasiljem, kojima je glavna svrha terorizirati civilno stanovništvo. Nečovječno postupanje, kao teško kršenje pravila međunarodnog prava protiv osoba ili imovine zaštićenih Ženevskim konvencijama, ne obuhvaća samo djela kao što su mučenje, biološki pokusi, teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja. Ono obuhvaća i druga, namjerna, postupanja koja nisu u skladu s osnovnim principom čovječnog postupanja i nisu u skladu sa fundamentalnim principima čovječnosti. Nečovječno postupanje, kao teško kršenje pravila međunarodnog prava, između ostaloga, obuhvaća i one radnje koje su usmjerene na zastrašivanje te okrutno psihičko zlostavljanje civilnih stanovnika.

15.3. Slijedom navedenog nije osnovana žalba optuženog FJ zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Na žalbu optužene AAS i na žalbu optuženog AL zbog povrede Kaznenog zakona

16. Tijekom žalbenog postupka optužena AAS je podneskom od 7. siječnja 2026. zaprimljenim kod ovog suda 9. siječnja 2026. podnijela zahtjev za razrješenje

branitelja po službenoj dužnosti, odvjetnice Tajane Babić iz odvjetničkog društva Babić i Babić (list 835-836 spisa I-Kž-rz-31/2024.). Kao razloge za razrješenje navodi da je branitelj izrazio nezadovoljstvo visinom naknade koju prima od države za obranu po službenoj dužnosti, što joj radi financijski pritisak koji je rezultirao gubitkom povjerenja u branitelja i u njegovu nepristranost, neovisnost i stvarnu predanost njezinoj obrani. Nadalje navodi, da braniteljica po službenoj dužnosti ne sudjeluje u njezinoj obrani, slijedom čega smatra da su ispunjeni uvjeti za njezino razrješenje.

16.1. Iz podataka u spisu predmeta K-rz-4/2016. proizlazi da je tijekom ponovljenog postupka optuženu zastupao izabrani branitelj Antun Babić u razdoblju od 17 godina. Podneskom od 13. veljače 2023. izabrani branitelj je, uz suglasnost optužene obavijestio predsjednika raspravnog vijeća da je otkazao punomoć i ujedno predložio da se optuženici postavi braniteljica po službenoj dužnosti Tajana Babić s obrazloženjem da se radi o braniteljici iz Odvjetničkog društva Babić i Babić koje je i ranije zastupalo optuženicu i upoznato je sa predmetom. U skladu s podneskom izabranog branitelja koji je otkazao punomoć i optuženice, predsjednik vijeća je predložio predsjedniku Županijskog suda u Zagrebu postavljanje braniteljice po službenoj dužnosti, odvjetnice Tajane Babić. Rješenjem predsjednika Županijskog suda u Zagrebu od 16. veljače 2023., broj 14 Su-3/2023. prihvaćen je suglasni prijedlog bivšeg izabranog branitelja i optuženice i postavljena je braniteljica po službenoj dužnosti u osobi Tajane Babić. Prema podacima u spisu, imenovana braniteljica funkcionalno zastupa optuženicu, poduzima sve zakonom propisane radnje te je podnijela žalbu protiv prvostupanjske presude u povodu koje je zakazana javna sjednica vijeća. Imenovana braniteljica je uredno primila poziv za javnu sjednicu, prisustvovala javnoj sjednici drugostupanjskog vijeća 18. veljače 2026. i izložila žalbu optuženice te je upoznata sa sadržajem zahtjeva za razrješenje.

16.1.1. Prema odredbi članka 66. stavka 3. ZKP/08., u slučaju obvezne obrane okrivljeniku će se postaviti branitelj po službenoj dužnosti ako nema izabranog branitelja niti mu je prethodno postavljen branitelj po službenoj dužnosti, pa je u tom pravcu predsjednik Županijskog suda u Zagrebu postupio u skladu s citiranom zakonskom odredbom. Umjesto postavljenog branitelja okrivljenik može sam uzeti drugog branitelja (članak 73. stavak 1. ZKP/08.). Do trenutka održavanja javne sjednice drugostupanjskog vijeća (18. veljače 2026. u 09,00h), optuženica nije dostavila obavijest o izboru novog branitelja, niti je prisustvovala javnoj sjednici, iako je na istu uredno pozvana, pa je javna sjednica vijeća održana u njezinoj odsutnosti. Obavijest o novom branitelju i punomoć za zastupanje dostavljena je u spis predmeta nakon završetka javne sjednice drugostupanjskog vijeća.

16.1.2. Okrivljenik može samo iz opravdanih razloga tražiti da postavljeni branitelj bude zamijenjen drugim. Kako iz sadržaja podneska (list 835-836) proizlazi da navedeni razlozi za razrješenje ne predstavljaju opravdane razloge za zamjenu postavljene braniteljice drugim braniteljem, a razvidno je iz stanja spisa da postavljena braniteljica uredno obavlja svoju dužnost, a u žalbenom postupku i dalje egzistiraju razlozi zbog kojih je braniteljica postavljena (obvezna obrana), po ocjeni drugostupanjskog vijeća nisu ispunjeni zakonski uvjeti za razrješenje braniteljice po službenoj dužnosti u žalbenom postupku neposredno prije održavanja javne sjednice drugostupanjskog vijeća, slijedom čega ovaj žalbeni sud ocjenjuje da na opisani način žaliteljici nije povrijeđeno pravo na branitelja, niti je u tom pravcu povrijeđeno njezino konvencijsko pravo iz članka 6. stavka 3.c Konvencije.

17. Nije u pravu žaliteljica AAS kada prigovara da je prvostupanjski sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 2. u vezi s člankom 10. stavkom 1. točkom 3. ZKP/08., jer da se presuda temelji na nezakonitom dokazu - Zapisniku o (prvom) ispitivanju osumnjičene AAS od 20. listopada 2006. PU Osječko-baranjske, broj 511-07-22-KU-756 (list 3100-3108 - dalje - Zapisnik). Žaliteljica navodi da je taj zapisnik o ispitivanju rezultat nezakonitog postupanja policijskih službenika, prije svega, načelnika PU - svjedoka ER i navodi da je u PP Osječko-baranjsku bila pozvana na obavijesni (neformalni) razgovor, a zatim ispitana kao osumnjičenica bez da je poučena o svojim pravima, a osobito o pravu na branitelja i pravu da nije dužna iskazivati, niti odgovarati na pitanja (obrana šutnjom), slijedom čega je sporni zapisnik sačinjen bez da je prethodno upozorena nezakonit i ne može se upotrijebiti kao dokaz. Navodi da je takvim nezakonitim postupanjem dovedena u nepovoljniji položaj "...u odnosu na neke druge okrivljenike izvan sfere ovog postupka...", čime aludira na povredu prava obrane.

17.1. Što se tiče žalbenog prigovora da je žaliteljica već prilikom prvog ispitivanja u policiji u formi obavijesnog razgovora trebala biti poučena o svojim pravima, jer da je već tada, s obzirom na određena saznanja policije, bila osumnjičenik, smatrajući da to proizlazi iz sadržaja iskaza svjedoka ER, treba reći da taj žalbeni prigovor ne stoji. Suprotno tvrdnjama žaliteljice, u konkretnom slučaju ne radi se o nezakonitom ispitivanju AAS od strane policijskih službenika AC i UL tijekom prethodnog postupka i kriminalističkog istraživanja, niti je o toj radnji trebalo sačinjavati posebni zapisnik, kako to tvrdi žaliteljica, niti se na onome što je iz nje proisteklo temelji u odlučujućoj mjeri pobijana presuda. Naime, iz spisa predmeta proizlazi da su policijski službenici tijekom kriminalističkog istraživanja, sukladno svojim ovlastima, koje proizlaze iz odredbe članka 208. stavka 1. ZKP/08. prikupljali obavijesti, između ostalih i od žaliteljice, međutim sve su te službene bilješke sačinjene povodom obavljenih obavijesnih razgovora s građanima, temeljem članka 86. stavka 3. ZKP/08., izdvojene iz spisa predmeta, kako to navodi i prvostupanjski sud i na njima nije utemeljena presuda. S druge strane, iz suglasnih iskaza policijskih službenika AC i UL proizlazi da je žaliteljica uhićena onog trenutka kada je, nakon što je upoznata s razlozima zbog kojih se obavlja razgovor, htjela napustiti prostorije policije i odmah poučena o svojim pravima. Zakonitost postupanja policijskih istražitelja nije osporena ni iskazom svjedoka ER o okolnostima pozivanja u prostorije policije (točka 58., list 46 spisa), kako to opet neosnovano tvrdi žaliteljica. Iz sadržaja zapisnika (list 3100-3108) jasno proizlazi da je osumnjičena upoznata s osnovama sumnje i istovremeno poučena da nije dužna iznijeti svoju obranu niti odgovarati na postavljena pitanja te da je nakon toga u prisutnosti branitelja iskazivala o svim okolnostima događaja, da je slušala diktat zapisnika, pročitala i potpisom potvrdila vjerodostojnost unesenog teksta u zapisnik. Iz navedenog proizlazi da je žaliteljica samostalno u prisutnosti izabranog branitelja odlučila dati iskaz te je nakon završenog ispitivanja svojim potpisom potvrdila da je u zapisniku sve "...vjerno uneseno prema diktatu..." pa žaliteljica sasvim neosnovano postavlja pitanje "zašto nije sačinjen zapisnik u kojem se utvrđuje da se brani šutnjom?!". Odgovor na to pitanje sadržan je u obrazloženju pobijane presude (točka 76., stranica 56) te se sa tim utvrđenjima prvostupanjskog suda ovaj žalbeni sud u cijelosti slaže, uz ono što je ovdje ranije navedeno u odnosu na ocjenu zakonitosti Zapisnika. Nadalje, bez uporišta u zakonu su i ponovljeni prigovori iz osobne žalbe vezani uz izabrani način obrane kao i tvrdnje da je tada izabrani branitelj morao odbiti obranu optuženice zbog obrane drugog optuženika.

Radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja optuženicu se u tom pravcu upućuje na obrazloženje pravomoćnog rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 30. travnja 2008., broj I-KŽ-376/2008.

18. Žaliteljica dalje navodi, da su policijski službenici PU Osječko-baranjske tijekom njezinog boravka (21. listopada 2006. od 13 do 15 sati) nezakonito u prostorije policije doveli njezinu mlt. kćer BB, a sve s ciljem da se na žaliteljicu izvrši psihički pritisak u cilju slamanja njezinog otpora zbog nesuradnje s policijskim službenicima, da su u pogledu dovođenja djeteta nezakonito postupali kršeći odredbe Obiteljskog i drugih zakona te time povrijedili djetetova prava, a sve s ciljem psihičkog pritiska na optuženicu da dade iskaz na način da sebe i druge osobe tereti za počinjenje kaznenog djela. Iako žaliteljica ističe da je opisanim postupanjem ne samo povrijeđen zakon, čime smjera na nezakonitost zapisnika, tvrdi da je dovođenjem djeteta u policiju povrijeđeno dostojanstvo i pravo djeteta zagarantirano člankom 9. Konvencije za zaštitu prava djeteta.

18.1. Suprotno žalbenim navodima, prvostupanjski sud je pravilno polazeći od činjenice da je dijete BB dovedeno u policiju u pratnji oca RS i to na zahtjev tada osumnjičene AAS, što također proizlazi iz sadržaja njegovog iskaza i iskaza njezinog branitelja, osporava njezine navode o nezakonitom postupanju policijskih službenika s ciljem da je prisile da prizna krivnju i navodnoj povredi djetetovih prava. Sadržaj iskaza svjedoka ispitanih na ove okolnosti posebno svjedoka RS otklanjaju navode žaliteljice da joj je dijete dovedeno samo zato da se ishodi njezino priznanje nakon odlaska djeteta iz policije. Nije sporno da je žaliteljica u zgradu policije došla 18. listopada 2006. u 20,30 sati, da je sa njenim ispitivanjem započeto 20. listopada 2006. u 17,25 sati, a završeno 21. listopada 2006. u 00,15 sati, što znači da je u prostorijama redarstvenih vlasti provela četiri sata duže nego što su je redarstvene vlasti mogle zadržavati (redarstvene vlasti mogle su je zadržati najdulje 48 sati) .U tom kontekstu s ispitivanjem osumnjičenicice nije započeto odmah nakon odlaska djeteta (u 15,00 sati), kako to tvrdi u žalbi, već dva sata kasnije u 17,25 sati, kako je to konstatirano u Zapisniku (list 3100 spisa), što osporava njezine daljnje tvrdnje da su policijski službenici (uključivo i načelnika ER) dijete doveli u policijsku postaju radi psihičkog pritiska na osumnjičenicu. Upravo suprotno, ovo po općem životnom iskustvu ukazuje da su policijski službenici htjeli uvjeriti optuženicu da joj je dijete sigurno. Da su joj policajci, kako to ona tvrdi, prijetili odvođenjem djeteta u Dom za nezbrinutu djecu, izvjesno joj ne bi doveli dijete, već bi joj onemogućili bilo kakav kontakt s njim i time potencirali njenu brigu za sudbinu djeteta. Dakle, za zaključiti je, kao što pravilno utvrđuje prvostupanjski sud, da je i dovođenje djeteta u policijsku postaju na njezin zahtjev bila jedna od radnji na kojima je inzistirala odlučujući na koji način će se braniti. Dakle, dijete je u policiju dovedeno u pratnji jednog roditelja, oca RS, što je, protivno daljnjim žalbenim navodima, u skladu s člankom 9. Konvencije, koji propisuje da dijete ne smije biti odvojeno od svojih roditelja. S obzirom da je dijete u vrijeme boravka osumnjičene u policijskoj postaji bilo faktično odvojeno od majke, te da je upravo majka zahtijevala kontakt, s obzirom na dob djeteta (6 godina), opravdano je i u najboljem interesu djeteta i zakonito omogućen takav

kontakt te tom prigodom policijski službenici nisu povrijedili zakonska i konvencijska prava žaliteljice ni djeteta, niti je ova okolnost od utjecaja na zakonitost Zapisnika sačinjenog nakon odlaska djeteta iz policijske postaje.

18.2. Nisu osnovani ni ponovljeni žalbeni prigovori o "sukobu interesa" odvjetnika Radoslava Arambašića (koji u ponovljenom postupku nije izabrani branitelj optuženice op.a.), niti je zbog toga trebalo izdvojiti, po njezinoj vlastitoj ocjeni sporni Zapisnik. O ovoj činjenici već je pravomoćno odlučeno rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 30. travnja 2008., broj I-KŽ-376/2008. Naime, tom odlukom već je ranije riješena dvojba oko činjenice vođenja dvaju različitih postupaka protiv optužene AAS i optuženog DM u pogledu zakonskih ograničenja u odnosu na zajedničkog branitelja. U pogledu ocjene valjanosti punomoći tada izabranog branitelja i drugih prigovora ponovljenih u ovoj žalbi, ovaj drugostupanjski sud u cijelosti prihvaća argumentaciju i iznesenu pravnu ocjenu u pogledu primjene članka 63. stavka 1. ZKP/08. (članak 69. ZKP/08.) uz napomenu da ove procesne odredbe nisu promijenjene u vrijeme vođenja ponovljenog postupka (op.a.) i prijedloga za izdvajanje tog dokaza ponovljenog u žalbi AAS.

18.3. Nastavno na prigovore zakonitosti zastupanja od strane tada izabranog branitelja u predistražnom postupku žaliteljica prigovara i zakonitosti Zapisnika od 21. listopada 2006. sačinjenog po sucu istrage Županijskog suda u Osijeku, AČ, broj Kir-1128/2006. (listovi 1175, 1337, 3434 spisa), smatrajući da je i taj zapisnik rezultat nezakonitog postupanja suca istrage zbog sukoba interesa, opet zbog činjenice da je u vrijeme kada je ispitivao uhićenicu (žaliteljicu) bio član raspravnog vijeća u kaznenom predmetu Županijskog suda u Osijeku protiv optuženog DM, zbog kaznenog djela iz članka 120. OKZRH, broj K-33/2006. (zapisnik s glavne rasprave od 13. lipnja 2006., broj K-33/2006.). Zbog navedenog žaliteljica smatra da se sudac istrage morao izuzeti, odnosno otkloniti od obavljanja sudačke dužnosti u predmetu Kir-1128/2006. i u odnosu na podneseni zahtjev za provođenje istrage protiv osumnjičenice taj zahtjev odbaciti s obzirom da se zbog istog kaznenog djela i činjenično istih događaja vodio kazneni postupak protiv DM (što nije točno kako je već ranije pravomoćno utvrđeno po pitanju vođenja dva različita kaznena postupka).

18.4. Suprotno tome, prvostupanjski sud je pravilno utvrdio i valjano obrazložio razloge zbog kojih smatra da tada izabrani branitelj žaliteljice i sudac istrage nisu bili u "sukobu interesa", jer se radilo o dva odvojena kaznena postupka za krivično djelo koje se preklapalo samo u jednom dijelu činjeničnog opisa te se stoga ne može govoriti o jedinstvenom postupku u smislu članka 63. stavka 1. ZKP/08., odnosno članka 69. ZKP/08. Konačno, da se radi o dva potpuno odvojena postupka proizlazi i iz činjenice da se radilo o potpuno različitim fazama postupka, na temelju dva različita optužna akta, pa stoga, iako je branitelj Radoslav Arambašić nesporno u jednom kraćem vremenskom periodu branio oboje okrivljenih, i po ocjeni ovog žalbenog suda, s procesnog aspekta ne može se govoriti o jedinstvenom postupku, kako to prezentira žaliteljica. S obzirom na tada, a i sada važeće odredbe ZKP-a o izuzeću koje na svoj način komentira žaliteljica, u konkretnoj procesnoj situaciji nisu egzistirali procesni razlozi za isključenje suca istrage AČ od vođenja istrage u predmetu Županijskog suda u Osijeku, broj Kir-1128/2006., niti je bio dužan sam se

otkloniti od obavljanja sudačke dužnosti, već samim time što evidentno u toj fazi postupka, prema podacima u spisu, nije bilo govora o nekim drugim okolnostima koje bi izazivale sumnju u njegovu nepristranost.

18.5. Niti tvrdnja o pristranosti suca AČ nije osnovana. Prije svega, treba istaknuti da je pravo na nepristran sud zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava i člankom 6. stavkom 1. Konvencije. Nepristranost u pravilu označava nepostojanje predrasuda ili pristranosti. Postojanje nepristranosti u praksi Ustavnog suda Republike Hrvatske i ESLJP-a utvrđuje se prema subjektivnom i objektivnom testu. Prema subjektivnom testu, treba uzeti u obzir osobno uvjerenje i ponašanje konkretnog suca – to jest, je li sudac imao neke osobne predrasude ili pristranosti u tom predmetu. Prema objektivnom testu treba utvrditi jesu li sam sud i njegov sastav nudili dovoljno jamstava kako bi se isključila svaka legitimna dvojba glede njegove nepristranosti (*Micallef protiv Malte* [VV], točka 93.). Vrijedi pretpostavka da sud nema osobnih predrasuda ili pristranosti (*Kyprianou protiv Cipra* [VV], točka 119.). Da bi se pretpostavka izostanka osobne predrasude i pristranosti mogla oboriti, treba postojati jači dokaz osobne pristranosti od niza procesnih odluka nepovoljnih za obranu (*Khodorkovskiy i Lebedev protiv Rusije*, točka 540.). Što se tiče vrste dokaza koji se traži, ESLJP je nastojao ustanoviti je li sudac pokazao neprijateljstvo ili nenaklonost iz osobnih razloga (*De Cubber protiv Belgije*, točka 25.). Prilikom odlučivanja postoji li u konkretnom predmetu legitiman razlog za bojazan da određeno tijelo nije nepristrano, stajalište osoba koje tvrde da nije nepristrano važno je, no ne i presudno. No, jest presudno pitanje može li se bojazan smatrati objektivno opravdanom (*Wettstein*, stavak 44.).

18.6. Pristranost suca istrage AČ žaliteljica vidi u činjenici da je u kaznenom predmetu Županijskog suda u Osijeku, broj K-33/2006. bio član sudskog vijeća u suđenju DM (zapisnik od 13. lipnja 2006.) te da se zbog toga nakon saznanja o kaznenoj prijavi protiv žaliteljice morao izuzeti, pa time što je poduzimao radnje kao sudac istrage (zapisnik od 21. listopada 2006., broj Kir-1128/2006., list 3434 spisa), da je načinom na koji je vodio to ispitivanje i odlukama koje je donosio postupao pristrano u odnosu na žaliteljicu. Polazeći od pretpostavke da sudac istrage nije imao osobnih predrasuda ili pristranosti, jer to ne proizlazi iz načina na koji je proveo prvo ispitivanje, okolnost da je odlučio o podnesenom istražnom zahtjevu (Zahtjev za provođenje istrage), na temelju podataka iz istražnog zahtjeva i priloženih dokaza u skladu je s odredbama procesnog zakona, a iz sadržaja tog Zapisnika, koji je također po pitanju vjerodostojnosti problematiziran žalbom, ne odstupa od uobičajenog sadržaja, niti bi se moglo zaključiti da je sudac istrage postupao bez da je prethodno upoznat sa sadržajem ranijeg zapisnika (iskaz pred redarstvenim vlastima), kako se to neosnovano tvrdi u žalbi. Suprotno daljnjim žalbenim tvrdnjama, sudac istrage se nije morao izuzeti jer u trenutku kada je odlučivao nisu egzistirale okolnosti koje bi nalagale njegovo isključenje od obavljanja sudačke dužnosti (članak 36. stavak 1. ZKP/97., odnosno članak 32. stavak 1. ZKP/08.). U slučaju "otklona" od obavljanja sudačke dužnosti ne postoji dužnost suca da se sam izuzme od rada na predmetu, kako se to sugerira žalbom, ali se mogu dokazivati druge okolnosti koje bi eventualno opravdavale otklon, što ovdje nije bio slučaj. Naime istragu je vodio sudac koji je imao odgovarajuće iskustvo i obuku, što mu omogućava da se odupre neprikladnom vanjskom utjecaju. Prvostupanjski sud je već otklonio istovjetne prigovore žaliteljice u pogledu objektivne i subjektivne nepristranosti. Bitno je istaći da žaliteljica tijekom predistražnog postupka nije isticala nikakve konkretne prigovore na suca istrage,

zapisnik je potpisala bez primjedbi i što je najvažnije, nije traženo izuzeće tog suca. Žaliteljica svoju sumnju vezuje uz pojedine odluke suca istrage s kojima nije zadovoljna, a koje su podvrgnute kontroli i preispitane u okviru ovog drugostupanjskog postupka (usporedi *Khodorkovsky i Lebedev protiv Rusije*, točka 540.). Sagledavajući postupak u cjelini, postupanje suca istrage AČ nije u suprotnosti s probicima njezine obrane, isto kao i postupanje izabranog branitelja Radoslava Arambašića. Žaliteljica nije u pravu ni u pogledu tvrdnje da je branitelj svojim načinom obrane pogodio optuženom DM na štetu žaliteljice AAS i time radio protivno interesima njezine obrane. Prvostupanjski sud temeljem sadržaja komunikacije između branitelja i žaliteljice (točka 70. stranica 52 obrazloženja), zaključuje da tijekom zastupanja nije postojao niti jedan propust koji bi ukazivao na neadekvatnu pravnu pomoć te je postojalo njihovo međusobno povjerenje u zastupanju do opoziva punomoći, što također pravilno prvostupanjski sud utvrđuje temeljem analize dokaza (točka 70. obrazloženje). Iako žaliteljica sada u žalbi opet spočitava tadašnjem branitelju da je utjecao na način davanja obrane svojih dvaju branjenika, ova tvrdnja nije ničim potvrđena, kao ni tvrdnja da je radio protivno njezinim interesima, jer suprotno proizlazi iz iskaza Radoslava Arambašića o tome da je nakon što je žaliteljica samoinicijativno iznijela obranu pokušao ishoditi status "pokajnice", koja radnja je bila evidentno usmjerena na poboljšanje njezine procesne pozicije.

18.7. Zaključno, u odnosu na prethodna izlaganja valja reći da žalbenim navodima optužena AAS nije s uspjehom osporila zakonitost i vjerodostojnost dvaju ključnih Zapisnika (o ispitivanju pred redarstvenim vlastima i o ispitivanju kod suca istrage). Predistražni postupak je, po ocjeni ovog žalbenog suda, proveden u skladu sa općim jamstvima i uz poštivanje pravnog standarda zajamčenih prava obrane u skladu s člankom 6. Konvencije.

18.8. Upirući na bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08., žaliteljica parafrazira tekst zakonske odredbe aludirajući da su počinjeni svi vidovi istaknute postupovne povrede, a zatim apostrofira proturječnost između izreke i obrazloženja pobijane presude, navodeći da činjenice navedene u činjeničnom opisu preambule točke 2. i radnje opisane pod točkama 2a.), b.), c.) i d.) ne odgovaraju pravnoj kvalifikaciji kaznenog djela ratnog zločina iz članka 120. OKZRH, te da je zbog toga i sama presuda proturječna. Ovako istaknuti prigovori zapravo predstavljaju žalbenu osnovu pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Žaliteljica proizvoljnim tumačenjem zakonskog opisa i pravne kvalifikacije inkriminiranog joj kaznenog djela iz članka 120. OKZRH nastoji osporiti zaključke prvostupanjskog suda o njezinoj ulozi u organiziranju posebne tajne grupe, načinu rada i hijerarhijskoj strukturi te povezanosti s ostalim članovima, sustavu zapovijedanja i prosljeđivanja zapovjedi, ali i o njezinom sudjelovanju u provedbi primljenih zapovjedi zajedno s ostalim članovima grupe. U kontekstu isticane bitne postupovne odredbe ista nije ostvarena, jer pobijana presuda sadrži jasno, detaljno i dostatno obrazloženje svih odlučnih činjenica koje su pravilno podvedene pod zakonski opis i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela iz članka 120. OKZRH. To što se žaliteljica ne slaže sa zaključcima prvostupanjskog suda u pogledu kvalifikacije inkriminiranog joj kaznenog djela i dokazanosti odlučnih činjenica jasno je obrazloženo kako u prvostupanjskoj, tako i u ovoj drugostupanjskoj presudi u okviru žalbene osnove povrede kaznenog zakona i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

19. Polazeći od teze da su prvi iskazi žaliteljice i optuženog DF pred policijom konstruirani od strane optužbe i nezakoniti, a da je iskaz zaštićenog svjedoka "... " nevjerođostojan, žaliteljica osporava redom sve zaključke prvostupanjskog suda zasnovane na tim dokazima u pogledu organiziranja tajne grupe, njezinoj ulozi zapovjednice, provođenja i prosljeđivanja zapovjedi podređenim osobama, pripadnicima tajne grupe i sudjelovanju u provedbi primljenih zapovjedi u odnosu na pojedine žrtve (RI, ŠA, TK, LU, KA, ČL i nepoznata ženska osoba).

19.1. Suprotno tim žalbenim navodima, prvostupanjski sud je temeljem pravilne ocjene izvedenih dokaza, prije svega, prvih iskaza optužene AAS i DF pred policijskim istražiteljima, te pravilne i sveobuhvatne ocjene iskaza zaštićenog svjedoka "... " (točka 334.1., 334.2., stranica 280 obrazloženja) i niza drugih svjedoka (EN, BO, PA) koji o statusu žaliteljice kao zapovjednice posebne tajne grupe u osnovi potvrđuju iskaz zaštićenog svjedoka "... ", pravilno utvrdio sve odlučne činjenice povezane s njezinom inkriminiranom djelatnošću. U tom kontekstu prvostupanjski sud pravilno valorizira i iskaze visokih državnih dužnosnika u kontekstu konkretnih okolnosti u kojima su se odvijali događaji inkriminirani žaliteljici, pa okolnost da su oni svjedoci "po čuvenju" u odnosu na utvrđenje njezine kaznene odgovornosti, nemaju onaj značaj koji im pridaje u žalbi.

19.2. Utvrđenja prvostupanjskog suda o sudjelovanju optužene AAS i optuženog DF u odvođenju žrtve RI iz njegove obiteljske kuće, prvostupanjski sud pravilno zasniva na cjelovitoj analizi suglasnih iskaza svjedokinja AR i NK koji su u cijelosti podudarni s prvim iskazima žaliteljice i optuženog DF, pa utvrđenja prvostupanjskog suda iznesena u točkama 299.-309. obrazloženja nisu s uspjehom osporena žalbenim navodima. Pri tome okolnost da žaliteljica nije osobno sudjelovala u likvidaciji nju ne ekskulpira s obzirom na njezinu ulogu u djelovanju tajne grupe i povezanost s optuženim FJ, čije zapovjedi je prosljeđivala pripadnicima tajne grupe koji su bili neposredni izvršitelji.

19.3. Nema uporišta u provedenim dokazima ni teza o nedokazanosti događaja inkriminiranog žaliteljici točkom 2.b) činjeničnog opisa izreke pobijane presude (u odnosu na žrtvu ŠA. Prigovarajući utvrđenjima prvostupanjskog suda iznesenima u točkama 310.-325. obrazloženja, u odnosu na neovlašteno lišavanje slobode i usmrćenje žrtve ŠA, žaliteljica osporava vjerodostojnost iskaza svjedoka ZD (točka 318.) selektivno reproducirajući samo dio tog iskaza s rasprave u ponovljenom postupku sugerirajući da sa likvidacijom žrtve ŠA ona kao i ostali optuženici nemaju nikakve veze, što je međutim suprotno zaključcima suda utemeljenima, prije svega, na sadržaju prvog iskaza optuženog DF koji je opisao način na koji je žrtva odvedena i način na koji je dobivao zapovjedi, iznoseći takve detalje koje može znati samo osoba koja je u tome sudjelovala, pa je prvostupanjski sud pravilno, dovodeći u vezu taj prvi iskaz optuženog DF s materijalnim dokazima, izveo pravilan zaključak o djelatnosti optužene AAS u kontekstu njezinog zapovijedanja i prosljeđivanja zapovjedi tajnoj grupi s ciljem likvidacije žrtve.

19.4. Tome treba dodati da je prvostupanjski sud imao dovoljno dokaza, suglasnih iskaza brojnih svjedoka neposredno povezanih s inkriminiranim likvidacijama civilnih osoba, ali i iskaza članova tajne grupe (DF, zaštićeni svjedok "... ") koji potvrđuju povezanost grupe i ulogu žaliteljice u djelovanju grupe putem prosljeđivanja

zapovjedi i sudjelovanja u provedbi primljenih zapovjedi. Ovdje treba naglasiti da se radi o članovima tajne grupe koji su međusobno povezani prilikom formiranja posebne postrojbe za diverzantsko-izviđačke namjene te da su po prirodi stvari u specifičnim uvjetima djelovali konspirativno, pod velom tajnosti, tako da se njihove inkriminirane radnje ne bi niti mogle dokazati da netko od članova grupe nije odlučio iskazivati. U tom kontekstu iskaz svjedoka "...", kao člana te grupe, koji ima neposredna saznanja o uhićenju, odvođenju i neuspjeloj likvidaciji žrtve TK, prvostupanjski sud konfrontirajući ga sa svim drugim raspoloživim dokazima, pravilno zaključuje o njegovoj vjerodostojnosti, koja nije dovedena u pitanje ponovljenim žalbenim prigovorima o njegovoj neprihvatljivosti i nevjerodostojnosti. Ono što je odlučno za ispravnost zaključaka prvostupanjskog suda u pogledu žaliteljičine odgovornosti kao zapovjednice grupe jest neupitna podudarnost iskaza svjedoka "...", i prve obrane optuženog DF o tome da je upravo taj optuženik bio pod takvim pritiskom drugih članova grupe, posebno optužene AAS do te mjere da je naredila optuženom AL da likvidira optuženog DF te je ovaj nakon zlostavljanja od strane drugih članova grupe konačno napustio tu postrojbu.

19.5. Bez utjecaja na ispravnost utvrđenih činjenica u pogledu odvođenja i neuspjele likvidacije TK su i žalbeni prigovori usmjereni na osporavanje vjerodostojnosti iskaza žrtve TK, svjedokinje LR i svjedoka "..." posebno i u odnosu na polemiziranje s odbijenim dokaznim prijedlozima usmjerenima na otkrivanje njegova identiteta (ispitivanje svećenika - ispovjednika ŽI na okolnost ispovjedi DR). Žalbenim navodima nisu s uspjehom osporeni zaključci prvostupanjskog suda prezentirani u točkama 342.-343. obrazloženja.

19.6. Žalbom se osporava i zaključak prvostupanjskog suda prezentiran u točki 394. obrazloženja u kojem je zaključna analiza i ocjena svih dokaza temeljem kojih su utvrđene odlučne činjenice o odgovornosti žaliteljice (ali i ostalih optuženika) za događaje inkriminirane točkom 2.d) činjeničnog opisa izreke pobijane presude. U odnosu na 4 likvidacije civilnih osoba u vremenu od 7. prosinca do 28. prosinca 1991. (Zima 91.), prvostupanjski sud temeljem niza objektivnih materijalnih dokaza, prije svega, podataka zapisnika o očevidu sačinjenih neposredno nakon pronalaska tijela likvidiranih civila, rezultata obavljenih obdukcija, mjesta pronalaska mrtvih tijela i vremena njihova pronalaska, pravilno utvrđuje da su dr. ID, NM, ZZ srpske nacionalnosti i žrtve ubojstava, koja se po specifičnom načinu izvršenja, vrsti oružja i lokaciji izvršenja u vremenskom slijedu i u svim bitnim odrednicama podudaraju u cijelosti sa ubojstvima RI, ŠA i neuspjelom likvidacijom TK koja prvostupanjski sud, protivno žalbenim navodima optužene AAS, pravilno pripisuje članovima diverzantsko izviđačke postrojbe OZ Osijek, kasnijeg naziva SUS, odnosno posebne tajne grupe unutar te postrojbe, a opet s obzirom na pravilno utvrđene činjenice u pogledu zajedničkog djelovanja, ciljeva i uspostavljene hijerarhijske strukture tajne grupe koja je u gradu Osijeku djelovala u inkriminirano vrijeme (Zima 91.).

19.7. Nadalje, žaliteljica činjenično stanje smatra nepotpuno utvrđenim i tvrdi da je odbijanjem niza njezinih dokaznih prijedloga za ispitivanjem brojnih svjedoka (JR, EL, SV, IK, MK, PP, SP, CE, ŽM, LJ, MPR, RM, PS, GT, AG), povrijeđeno pravo obrane.

19.7.1. Dokazivanje obuhvaća sve činjenice koje sud i stranke smatraju bitnima za pravilno presuđenje. Međutim, to ne znači da je sud obavezan prihvatiti i provesti sve dokaze koje stranke predlože, već ih je ovlašten odbiti pod uvjetima iz članka 421.

stavka 1. ZKP/08., i za to odbijanje dati valjano obrazloženje, kako je to i učinio prvostupanjski sud u ovom kaznenom postupku kako u odnosu na dokazne prijedloge optužene AAS, tako i u odnosu na odbijene dokazne prijedloge ostalih optuženika. Pri tome valja naglasiti da iz podataka u spisu proizlazi da je tijekom ovog postupka ispitano preko 40 svjedoka koje je predložila AAS, između ostalih i onih koji se odnose na aktivnosti i ulogu optuženice koju je imala u inkriminirano vrijeme u Osijeku. Da bi se uopće teoretski moglo govoriti o povredi prava obrane na raspravi ostvarenoj odbijanjem dokaznih prijedloga obrane, potrebno je da svi dokazni prijedlozi obrane budu odbijeni, a to konkretno nije slučaj te je prvostupanjski sud obrazložio razloge i osnovu temeljem koje je pojedini dokazni prijedlog odbijen (točka 38., stranica 27. presude).

19.7.2. Prema tome, odbijanje dokaznih prijedloga, samo za sebe, ne znači nužno i povredu prava na jednakost oružja, kao sastavnice prava na obranu, a time i prava na pravično suđenje, bez pomnog razmatranja načina na koji je vođen cjelokupan postupak i načina na koji je prvostupanjski sud ocijenio izvedeni dokazni materijal. Stoga, odbijanjem provođenja pojedinih dokaznih prijedloga nisu počinjene povrede na koje se upire u žalbi, jer optužena AAS nije dovedena u nepovoljniji položaj u odnosu na optužbu u kojoj su, uostalom, također odbijeni pojedini dokazni prijedlozi (točka 38., stranica 30 presude).

19.7.3. Nastavno na prigovore činjenične naravi žaliteljica proizvoljnom analizom i tumačenjem zakonskog teksta i pravne kvalifikacije kaznenog djela ratnog zločina iz članka 120. OKZRH, selektivnom prezentacijom pojedinih modaliteta počinjenja tog kaznenog djela navodi da inkriminirano joj kazneno djelo nema obilježja ratnog zločina jer "...nije postojala naredba da se izvrši napad niti je tada u Osijeku bilo neprijateljske vojske i nije bilo nikakve potrebe za bilo kakvim napadom...", sugerirajući time da se radi o nekom drugom kaznenom djelu, a ne o onome iz članka 120. OKZRH. Ovime de facto žaliteljica ističe tzv. posrednu povredu kaznenog zakona, smatrajući da je činjenični opis podveden pod pogrešnu pravnu kvalifikaciju, sugerirajući da se ne radi o zločinima počinjenima za vrijeme oružanog sukoba, jer u to vrijeme u gradu nije bilo neprijateljske vojske pa niti potrebe za naređivanjem napada na agresora, slijedom čega se počinjeni zločini (za koje optuženica tvrdi da nije odgovorna op.a.), nisu ratni zločini.

19.7.4. Drugi njezin prigovor ide u pravcu da se prema načinu opisa inkriminiranih joj radnji eventualno može raditi o pomaganju u izvršenju kaznenog djela te osporava svoju kaznenopravnu odgovornost kao supočinitelj. Idenične prigovore u žalbi ističe i optuženi AL, čime oboje ističu povredu kaznenog zakona.

19.7.4.1. U odnosu na prvi prigovor, žaliteljica nije u pravu. Naime, notorno je da su se inkriminirane likvidacije iz točke 2.a), b), c) i d) (Zima 91), dogodile u vrijeme kada na području grada Osijeka i šire okolice traje oružani sukob izazvan oružanom agresijom tzv. JNA i pridruženih paravojnih formacija na ustavno pravni poredak Republike Hrvatske, dakle, za vrijeme oružanog sukoba, pa za opstojnost kaznenog djela ratnog zločina nije odlučno što tada u gradu Osijeku nije bilo neprijateljske vojske, kako to pogrešno tvrdi žaliteljica.

19.7.4.2. Nije u pravu žaliteljica AAS ni kada tvrdi da bi inkriminirane joj radnje predstavljale radnje pomaganja, niti su tim navodima demantirani po svemu ispravni

zaključci prvostupanjskog suda, da je u izvršenju kaznenog djela ratnog zločina sudjelovala kao supočinitelj, o čemu prvostupanjski sud pravilno zaključuje temeljem dokazanosti postojanja tajne grupe kao i dodijeljene joj uloge i zadataka po principu podjele uloga s time da je obavljala određene radnje, ali su svi optuženici postupali u istom cilju, čime je potvrđen prešutni dogovor svih aktera koji naredbe (optuženog FJ i optužene AAS) izvršavaju, jer svi oni naredbu prihvaćaju i pristaju sudjelovati u njenom izvršenju. Stoga je optuženica u okviru dodijeljene joj uloge zapovjednice postupala po zapovijedima optuženog FJ s ciljem neovlaštenog lišavanja slobode, zatvaranja, zlostavljanja i u konačnici likvidacije civilnih osoba te se bez njezine aktivnosti inkriminacije iz točke 2. izreke presude na opisani način ne bi niti mogle izvršiti. Stoga se ne radi samo o radnjama pomaganja, koje samo olakšavaju počinitelju da kazneno djelo izvrši, već je u pitanju njezin bitan doprinos ostvarenju kaznenog djela, što znači da je žaliteljica AAS postupala kao supočinitelj, a ne kako to neosnovano tvrdi, kao pomagatelj u izvršenju kaznenog djela iz članka 120. stavka 1. OKZRH.

19.8. Protivno daljnjim žalbenim navodima optužene AAS prvostupanjski sud je pravilno njezinu protupravnu djelatnost podveo pod kazneno djelo ratnog zločina iz članka 120. OKZRH te pravilno utvrdio njezinu kaznenopravnu odgovornost kao supočinitelja (točka 490.-491. obrazloženja, stranica 334), koja je zajedno s ostalim supočiniteljima (onima koji su omogućavali likvidacije i neposrednim izvršiteljima likvidacija) djelovala u okviru njihovog zajedničkog dogovora po principu podjele uloga s ciljem uhićenja, protuzakonitog zatvaranja, zlostavljanja i u konačnici likvidacije civilnih osoba većinom srpske nacionalnosti koje su poistovjećivane s neprijateljskim djelovanjem JNA i pobunjenog dijela srpskog stanovništva, smatrajući da se radi o osobama koje su surađivale s neprijateljskom stranom i protiv Republike Hrvatske.

20. Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZRH složeno je blanketno kazneno djelo koncipirano tako da sadrži više alternativnih radnji izvršenja i po prirodi stvari nije nužno da počinitelj ispuni svaku od alternativno navedenih radnji i modaliteta izvršenja. U preambuli činjeničnog opisa djela je navedeno da je žaliteljica kršeći odredbe međunarodnog ratnog i humanitarnog prava kao zapovjednica tajne grupe u okviru diverzantsko izviđačke postrojbe osnovala grupu, a zatim sudjelovala u nezakonitim uhićenjima, zatvaranju i zlostavljanju civilnih osoba, a nakon toga je u točki 2.) izreke pobijane presude i to od točke a) do točke d) konkretizirana svaka pojedinačna radnja iz članka 120. OKZRH u odnosu na različite žrtve - civilne osobe. Stoga su neosnovani i paušalni svi daljnji prigovori optužene AAS kojima nastoji otkloniti bilo kakvu povezanost s inkriminiranim događajima u pogledu njezine uloge zapovjednice tajne grupe koja je vršila likvidacije civila na obali rijeke Drave, obuhvaćene činjeničnim opisom točke 2.a), b), c) i d) izreke pobijane presude, što njezinu žalbu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede kaznenog zakona čini u cijelosti neosnovanom.

Na žalbu optuženog DF

21. Žaleći se zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavaka 2. i 3. ZKP/08., žalitelj DF u žalbi opet osporava zakonitost dokaza-zapisnika o ispitivanju osumnjičenika PU Osječko-baranjske, Sektora kriminalističke policije od

19. listopada 2006., broj:511-07-22-KU-756/06 (list 3753-3759), zapisnika o ispitivanju kod suca istrage od 21. listopada 2006. (12.30 h) i zapisnika o ispitivanju kod suca istrage od 21. listopada 2006. (19.25 h). Sada se u žalbi zakonitost osporava u pravcu povrede odredbe članka 64. stavka 1. točaka 3. i 5. ZKP/08. (pravo na branitelja po vlastitom izboru i pravo na slobodno nesmetano i povjerljivo komuniciranje s braniteljem) i članka 6. stavka 2. ZKP/08. (isključenje sile, prijetnje ili drugih sličnih sredstva). Uvodno treba reći da je zakonitost tih dokaza već pravomoćno preispitana sa više aspekata, te je do sada utvrđeno da je optuženi DF prije prvog ispitivanja pred policijskim istražiteljima potpisao punomoć odvjetniku Damiru Ratkoviću i time manifestirao slobodnu volju kod izbora branitelja, pa u tom kontekstu privatni razgovor sa policijskim službenikom OS, ujedno i optuženikovim bratićem, nije bio od utjecaja na njegov izbor branitelja, čime je otklonjen prigovor da mu je branitelj na prvom ispitivanju postavljen (nametnut) od strane policijskih istražitelja (rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 30. travnja 2008., broj I-Kž-376/2008.). Žalbeni prigovori o tome da izabrani branitelj nije bio osoba od povjerenja optuženog DF u suprotnosti su sa onime što proizlazi iz podataka u spisu. Naime, izabrani branitelj je prisustvovao ispitivanju, a prilikom ispitivanja pred policijskim istražiteljima i sucem istrage žalitelj nije isticao nikakve prigovore vezane uz postupanje branitelja, niti to proizlazi iz sadržaja osporenih zapisnika. Zaključak da je izabrani branitelj bio "branitelj od povjerenja" potvrđuje i sadržaj iskaza svjedoka OS, PI i IT, koji su suglasni o tome da se žalitelj konzultirao s braniteljem s kojim je na samo razgovarao.

21.1. U ponovljenom postupku i sada u žalbi žalitelj navodi da ga je inspektor OS (njegov bratić) ucjenjivao, navodeći da je počinio neko teško kazneno djelo u ranoj mladosti (sa zapriječenom kaznom do 15 godina zatvora), pa ako ne pristane "...na stanovit način iskazivanja..." da će se protiv njega pokrenuti kazneni progon za to kazneno djelo, a što je pravno nemoguće, jer bi za to kazneno djelo tada već nastupila zastara, pa smatra da je na taj način bio obmanut i prisiljen na iskazivanje koje je "...plod čiste OS manipulacije...". Navodi, da je slijedom toga njegov (prvi) iskaz od 19. listopada 2006. pribavljen uporabom sile, prijetnje i obmane (članak 6. stavak 2. ZKP/08.) te da se radi o nezakonitom dokazu (članak 468. stavak 2. ZKP/08.), a time što je taj iskaz uporabljen za utvrđenje odlučnih činjenica te je isključivo na njemu utemeljena presuda radi se i o teškoj povredi ustavnih i konvencijskih prava iz članka 29. Ustava i članka 6. stavaka 1. i 3. Konvencije.

21.1.1. Protivno tim žalbenim navodima, prvostupanjski sud je na temelju sadržaja iskaza svjedoka OS i svjedoka IT pravilno utvrdio činjenično stanje u pogledu zakonitosti navedenih dokaza i osnovano zaključio, s obzirom na cjelokupni tijek predistražnog postupka, sadržaj iskaza optuženog DF konstatiranog u zapisniku o ispitivanju osumnjičenika PU Osječko-baranjske, Sektora kriminalističke policije od 19. listopada 2006., broj:511-07-22-KU-756/06 (list 3753-3759), zapisnika o ispitivanju kod suca istrage od 21. listopada 2006. (12.30 h) i zapisnika o ispitivanju kod suca istrage od 21. listopada 2006. (19.25 h), da nema mjesta njihovom izdvajanju kao nezakonitih.

21.1.2. U odnosu na konkretne žalbene prigovore da je prvi iskaz pribavljen ucjenom, ova tvrdnja optuženog DF ne proizlazi iz kronologije poduzetih pred istražnih radnji, ali ni iz sadržaja osporenih zapisnika o ispitivanju u kojima je konstatirano da je optuženik iskazivao poučen o svojim pravima, u prisutnosti branitelja, da je iznio

kronološki tijek događaja u slobodnom izlaganju, slušao je diktat, zabilježeno je da nije imao primjedbi na rad i postupanje policijskih istražitelja, slijedom čega prvostupanjski sud pravilno zaključuje o izostanku bilo kakve fizičke ili psihičke sile. Isto tako, pravilan je zaključak prvostupanjskog suda o neosnovanosti tvrdnji žalitelja o ucjeni i eventualnoj obmani optuženika procesuiranjem za teže kazneno djelo počinjeno u njegovoj ranijoj mladosti, s obzirom da je osumnjičenik tada bio upoznat s time da je osumnjičen za kazneno djelo ratnog zločina koje je samo po sebi teško kazneno djelo, te je time bila isključena mogućnost da bi iznošenjem obrane za ovo kazneno djelo bio u povoljnijem položaju u odnosu na procesuiranje za neko drugo još teže kazneno djelo.

22. Žaleći se zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja žalitelj DF kroz selektivno prezentirane iskaze TK, SK i svjedoka "...", osporava (prvi) iskaz iz istrage i tvrdi da to priznanje nije u potpunosti u skladu s provedenim dokazima, prije svega, iskazom zaštićenog svjedoka "..." (...) i iskazom oštećenog TK, jer da su njihovi iskazi nedosljedni u odnosu na pojedinosti kod radnje izvršenja kaznenog djela u pitanju koliko je osoba sudjelovalo u inkriminiranom događaju iz točke 2.c), o tome tko je žalitelja dovezao na mjesto likvidacije i s kojom vrstom vozila, a da nije utvrđeno ni koje je bilo sredstvo izvršenja kaznenog djela (strojnica MGV ili "Kalašnjikov"), ni na koji način i koliko puta je pucano u žrtvu.

22.1. Suprotno tome, iz obrazloženja pobijane presude (točke 343., 344.-345.) jasno proizlazi da je prvostupanjski sud argumentirano otklonio sve nedosljednosti u iskazu žrtve TK o broju osoba koje su sudjelovale u likvidaciji (točka 345., stranica 288), o vrsti oružja iz kojeg je pucano (točka 346.), o mehanizmu nastanka ozljeda kod žrtve TK (točka 347.) i u odnosu na dinamiku radnje izvršenja kaznenog djela. Nadalje, prvostupanjski sud je pravilnom analizom i ocjenom iskaza žrtve TK, te iskaza svjedoka neposredno povezanih s događajem iz točke 2.c) LR, MŠ, zaštićenog svjedoka pod pseudonimom "...", dr. DI, dr. HZ i VU, ispravno utvrdio dinamiku inkriminiranog događaja. U odnosu na vrstu oružja iz kojeg je pucano, broj ispaljenih streljiva i pronađenih čahura, prvostupanjski sud je izveo pravilne zaključke (točke 346., 347.), koji žalbenom argumentacijom nisu osporeni.

22.1.1. U odnosu na ranije priznanje inkriminiranih događaja iz točke 2. a) i b), optuženi DF prigovara da "...čin privođenja RI i ŠA, suprotno priznanju, nisu objektivno potvrđeni provedenim dokazima...", a posebno u odnosu na opis broja, stasa i dobi osoba koji su provodili uhićenja i dovođenja, vrstu vozila koje je korišteno (Yugo ili tamna limuzina), neutvrđeno vrijeme odvođenja žrtve ŠA, kao i okolnost da se podaci o boravku optuženika u tajnoj postrojbi ne podudaraju s vremenom konkretnih inkriminacija.

22.1.2. Suprotno tome, prvostupanjski sud je izveo sve raspoložive personalne i materijalne dokaze u odnosu na odgovornost žalitelja za inkriminacije iz točke 2.a) i b) činjeničnog opisa izreke presude.

22.1.3. Iako se žalitelj ne slaže s činjeničnim utvrđenjima prvostupanjskog suda u odnosu na točku 2.a) izreke (privođenje žrtve RI zajedno s optuženom AAS, HI i AP), prigovarajući vjerodostojnosti iskaza zaštićenog svjedoka pod pseudonimom "...", koji je po pitanju sudjelovanja žalitelja u tom događaju naknadno promijenio iskaz, valja reći da je prvostupanjski sud u odnosu na ovaj događaj, relevantne činjenice u

pogledu sudjelovanja žalitelja u privođenju žrtve ispravno utvrdio temeljem suglasnih iskaza svjedoka AR, NK, JG i PŽ. Treba reći da su u tom kontekstu i međusobno potpuno podudarna prva priznanja žalitelja i optužene AAS, što je prvostupanjski sud argumentirano obrazložio u točkama 297., 301. i 302. obrazloženja. Zaključci prvostupanjskog suda u pogledu stradavanja žrtve RI, prezentirani u točkama 300.-309. obrazloženja, nisu s uspjehom osporeni tvrdnjama o nevjerođostojnosti iskaza svjedoka "...", koji je također svjedočio vezano za ovaj konkretni događaj.

22.1.4. Ispravno je temeljem suglasnih iskaza svjedoka RO, MA, VA i NS (točke 315.-318., 325.), zapisnika o uviđaju i zapisnika o obdukciji te nalaza i mišljenja sudskomedicinskog vještaka (točke 310.-314.), kojima je suprotstavljena prva obrana optuženog DF, ispravno utvrdio da je između ostalih, žalitelj sudjelovao u odvođenju žrtve ŠA (točka 324.), a razloge zbog kojih je prihvaćena njegova prva obrana u odnosu na to djelo u cijelosti prihvaća i ovaj drugostupanjski sud. Pri tome, žalbenim prigovorima koji se odnose na manje nedosljednosti u iskazima pojedinih svjedoka u odnosu na vrstu vozila kojim je odvedena žrtva, nemogućnost utvrđenja točnog vremena odvođenja žrtve uslijed nemogućnosti utvrđenja točnog vremena smrti (s obzirom da je tijelo naknadno pronađeno), kao i okolnost da je žalitelj DF kratko vrijeme boravio u tajnoj postrojbi, nisu tog značaja da bi osporili po svemu ispravne i argumentirane zaključke prvostupanjskog suda o optuženom DF kao počinitelju inkriminiranih mu kaznenih djela.

22.1.5. Također ni naknadnim izmjenama u obrani žalitelja DF, a iskazivao je u prvom i ponovljenom postupku ukupno 5 puta, nije osporeno njegovo prvo priznanje u kojem je detaljno, jasno i precizno opisao kronologiju svih inkriminiranih događaja i s time povezano funkcioniranje tajne grupe, ustroj, organizaciju i hijerarhiju, kao i povezanost članova grupe i odgovornost drugih supočinitelja obuhvaćenih činjeničnim opisom izreke pobijane presude.

22.2. Zaključno u odnosu na cjelokupnu žalbenu argumentaciju optuženog DF usmjerenu na pogrešno utvrđeno činjenično stanje, ovaj drugostupanjski sud je temeljitom analizom žalbenih navoda iz optuženikove žalbe utvrdio, da preocjenom rezultata dokaznog postupka prezentiranim u žalbi koji se u suštini preklapaju s njegovom naknadno izmijenjenom obranom, nisu s uspjehom osporeni zaključci prvostupanjskog suda izneseni u obrazloženju prvostupanjske presude te se ovaj drugostupanjski sud s istima u cijelosti slaže, jer je dokaze izvedene na raspravi u ponovljenom postupku ocjenjivao neposredno i za svoja utvrđenja dao valjana i detaljna obrazloženja te se žalitelja radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja u odnosu na daljnje žalbene navode upućuje na obrazloženje pobijane presude.

Na žalbu optuženog AL

23. Optuženi AL žali se zbog bitne postupovne povrede iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08., kojim osporava pojedine dijelove obrazloženja pobijane presude (u točkama 342., 343.-345., 487.-494.), koje se odnose na činjenična utvrđenja u pogledu njegovog supočiniteljstva i u tom kontekstu njegove kaznene odgovornosti posebno u odnosu na točku 2.c) izreke pobijane presude. Istaknuta žalbena argumentacija ujedno predstavlja i prigovore činjenične naravi, ali i prigovor povrede konvencijskog prava na obrazloženu sudsku odluku.

23.1. Nije u pravu žalitelj kada prigovara da je prvostupanjski sud počinio bitne povrede odredaba kaznenog postupka iz članka 468. stavka 1. točke 11., stavka 2. i 3. ZKP/08., kao i povrede prava na pravično suđenje zajamčenim Ustavom i člankom 6. stavcima 1. i 3. (b) (c) i (d) Konvencije.

23.1.1. Optuženi AL u žalbi navodi da ga je na raspravi (ispravno bi bilo raspravnom terminu) 23. veljače 2023. zastupao branitelj, odvjetnik Matija Zorić, koji je u istom (ponovljenom) postupku na raspravi (raspravnom terminu) održanom 19. rujna 2023. zastupao optuženog FJ (u zamjeni za branitelja Filipa Glavaša), iako je tada još uvijek imao aktivnu zamjениčku punomoć za zastupanje žalitelja AL. Smatra da zbog opisane procesne situacije njegov branitelj, odvjetnik Matija Zorić, na raspravi održanoj 19. rujna 2023. nije mogao zastupati kao zamjenski branitelj odvjetnika Filipa Glavaša, bez njegovog izričitog dopuštenja, pa kako je prvostupanjski sud takvu obranu dopustio, time je branitelj, odvjetnik Matija Zorić, bio u sukobu interesa i naštetio probicima obrane žalitelja, a prvostupanjski sud da je povrijedio odredbu iz članka 69. ZKP/08. i pravo obrane na raspravi (članak 468. stavak 3. ZKP/08.), a posljedično tome i pravo na pravično suđenje.

23.1.2. Suprotno ovim žalbenim navodima, prvostupanjski sud je postupio u skladu s odredbom članka 69. stavka 1. ZKP/08. kada je dopustio zastupanje odvjetniku Matiji Zoriću, kao branitelju u zamjeni za branitelja Filipa Glavaša, na raspravi 19. rujna 2023. te time nije povrijeđeno pravo obrane optuženog AL. Iako je točno da se u konkretnoj situaciji protiv obojice optuženika vodi postupak za isto kazneno djelo, ocjena je ovog drugostupanjskog suda da u opisanoj procesnoj situaciji to nije bilo u suprotnosti s probicima obrane žalitelja AL. Naime, iz sadržaja dvaju zapisnika s dva raspravna termina (23. veljače 2023. i 19. rujna 2023.) ne proizlazi da bi branitelj, odvjetnik Matija Zorić, svojim postupanjem pogodio interesima jednog svog branjenika (FJ) na štetu drugog branjenika (AL), a iz njegovih radnji konstatiranih u zapisniku ne proizlazi ni potencijalna opasnost za probitke obrane optuženog AL, niti bi se dalo zaključiti da je branitelj u zamjeni bio u sukobu interesa zbog ova dva zastupanja. Treba reći da se ovdje radi o izabranim braniteljima, da su se čak i izabrani branitelji optuženog AL često izmjenjivali uz zamjenske branitelje, što, uz činjenicu da žalitelj tijekom ponovljenog postupka ima tri izabrana branitelja (Dražen Orešković, Tomislav Bartolić, Eliza Zubak) potpuno relativizira njegove tvrdnje o navodnom sukobu interesa samo jednog od branitelja te istaknuti prigovori nisu od utjecaja na pravilnost primjene citiranih procesnih odredbi. Stoga, sagledavajući ponovljeni postupak kroz cjelinu provedene rasprave održane kroz 32 raspravna termina, istaknuta okolnost ni sama za sebe, niti u kontekstu žalbom problematizirane procesne radnje ne predstavlja postupovnu povredu iz članka 69. stavka 1. ZKP/08. u vezi s člankom 468. stavkom 3. ZKP/08., niti je time povrijeđena odredba iz članka 6. stavka 3. točke c) Konvencije.

23.1.3. Žaleći se zbog bitne povrede iz članka 468. stavka 1. točke 11. ZKP/08., žalitelj navodi da je izreka presude proturječna sama sebi i razlozima presude, da postoji proturječnost između činjeničnog opisa izreke (dispozitiva) i pravne kvalifikacije, da postoji proturječje između izreke i obrazloženja (u točkama 487. i 494. obrazloženja) te da nema razloga o odlučnim činjenicama.

23.1.3.1. Naime, optuženi AL smatra da radnje za koje je oglašen krivim (činjenični opis izreke presude točka 2.c)), ne predstavljaju radnje koje bi se mogle podvesti pod

zakonski opis (pravnu kvalifikaciju) kaznenog djela ratnog zločina iz članka 120. stavka 1. OKZRH, jer po njegovoj vlastitoj ocjeni, radnja odvoženja optuženog DF na obalu rijeke Drave sama po sebi nije dostatna za zaključak da je ta radnja poduzeta "...radi likvidacije..." TK, niti se može podvesti ni pod jedan od modaliteta počinjenja kaznenog djela ratnog zločina. Radi se zapravo dijelom o prigovorima činjenične naravi, a u odnosu na isticanu bitnu povredu odredaba kaznenog postupka treba reći da nije ostvarena, jer je izreka presude u pogledu činjeničnog djela za koje je proglašen krivim optuženi AL jasna, razumljiva i bez proturječnosti, jednako tako činjenični opis pravilno je podveden pod zakonski opis (pravnu kvalifikaciju) kaznenog djela iz članka 120. stavka 1. OKZRH, a u obrazloženju pobijane presude prvostupanjski sud je jasno i dostatno izložio razloge za svoju odluku u odnosu na tog optuženika u pogledu njegove uloge u tajnoj grupi, koji je u hijerarhiji njihovih međusobnih odnosa postupao po naredbama optužene AAS i optuženog FJ, isto kao i optuženi DF, što jasno upućuje na zajedničko počinjenje kaznenog djela i postupanje optuženog AL u okviru podjele uloga kao supočinitelja unutar tajne grupe koji je, protivno daljnjim žalbenim navodima, u potpunosti svjestan da iako nije neposredni izvršitelj neuspjele likvidacije žrtve TK, da je svojim radnjama omogućio izvršenje likvidacije i bio svjestan svih okolnosti kaznenog djela iz članka 120. OKZRH (obrazloženje točka 493.), pri čemu je za ispravnost pravne kvalifikacije irelevantno preživljenje žrtve, niti bi se zbog ove okolnosti radilo o nekom drugom kaznenom djelu (pokušaj ubojstva), kako se to pogrešno sugerira njegovom žalbom.

23.1.3.2. Daljnjom žalbenom argumentacijom u pogledu isticane postupovne povrede žalitelj suštinski osporava obrazloženje prvostupanjske presude u dijelovima koji se odnose na činjenično stanje utvrđeno po prvostupanjskom sudu. U tom kontekstu žalitelj selektivnom prezentacijom sadržaja pojedinih (personalnih) dokaza (iskaza žrtve TK, iskaza preminulog optuženika IŠ (koji u ponovljenom postupku nije pročitao), iskaza zaštićenog svjedoka pseudonima "...", iskaza svjedoka SK i DM) i komparacijom tih dokaza s iskazom DF s rasprave u ponovljenom postupku izvodi vlastite zaključke usmjerene isključivo na osporavanje dokazanosti inkriminiranih mu radnji iz točke 2.c) izreke pobijane presude koji suštinski predstavljaju žalbene navode u odnosu na pogrešno utvrđeno činjenično stanje.

23.1.3.3. Suprotno tome, u odnosu na isticanu postupovnu povredu prvostupanjski je sud naveo jasne, valjane i logične razloge, bez proturječja, kojima je obrazložio pripadnost žalitelja tajnoj grupi i ulogu optuženog AL u zajedničkom djelovanju s ciljem izvršenja kaznenog djela ratnog zločina, njegove uloge u uključivanju optuženog DF u tajnu grupu koja je vršila likvidacije civila, dovođenju optuženog DF na mjesto egzekucije i realizaciju neuspjele likvidacije. Prvostupanjski sud je korektnom interpretacijom sadržaja dokazne građe dao argumente za ocjenu dokaza i to posebno ključnog dokaza; prvog iskaza (iz istrage) optuženog DF, no nije točno da taj iskaz nije uspoređen i konfrontiran s iskazom žrtve TK. Prvostupanjski sud je u osporenim dijelovima obrazloženja jasno otklonio manje nedosljednosti u njegovom iskazu (u odnosu na broj osoba koje su sudjelovale u neuspjeloj likvidaciji, vrstu vozila kojom je dovezen) i taj iskaz usporedio i konfrontirao s iskazom zaštićenog svjedoka "...".

23.1.3.4. U odnosu na odlučne činjenice navedeni dokazi su potpuno suglasni, čime je ujedno otklonjena mogućnost da je presuda u odnosu na žalitelja utemeljena samo na (prvom) priznanju optuženog DF, kako to neosnovano tvrdi u žalbi. Isto tako,

prvostupanjski sud je pravilno i dostatno obrazložio razloge zbog kojih nije prihvatio dijelove iskaza svjedoka SK u kojima otklanja ulogu žalitelja u neuspjeloj likvidaciji, jer upravo suprotno proizlazi iz daljnjeg tijeka događaja, ponašanja žalitelja i sadržaja njegove komunikacije s ostalim članovima grupe nakon saznanja da je žrtva izvučena iz Drave, o čemu su suglasno iskazivali zaštićeni svjedok "...", optuženi DF i optužena AAS u svojim prvim iskazima (iz istrage), ali i niz drugih svjedoka (LR, MŠ, zaštićeni svjedok "...", dr. DI, dr. HZ, VU, JK i BZ. Ova, po svemu pravilna činjenična utvrđenja prvostupanjskog suda nisu osporena ni daljnjim prigovorima u odnosu na sadržaj iskaza svjedoka SC, KF, ET i ZS, koje prvostupanjski sud ocjenjuje pristranima u korist žalitelja, a za što su također izneseni valjani i obrazloženi razlozi s kojima se u cijelosti slaže i ovaj drugostupanjski sud, a posebno i u odnosu i na iskaz svjedoka TŠ, koji žalbenim navodima nije s uspjehom osporen.

23.1.3.5. Neosnovano optuženi AL pobija i činjenično stanje utvrđeno po prvostupanjskom sudu ukazujući na određene nedosljednosti u iskazu optuženog DF o tome, da li je optuženi AL sudjelovao u likvidaciji oštećenog TK na način kao što je to navedeno u izreci pobijane presude. Međutim, prilikom prvog ispitivanja optuženi DF je sasvim nedvosmisleno iskazao da ga je na obalu Drave dovezao optuženi AL, nakon čega je uslijedila neuspjela likvidacija oštećenog TK, kojemu je upravo optuženi DF pucao u lice. Radi se, dakle, o događaju koji je optuženi DF u svom prvom iskazu opisao tako kako događaj opisuje samo onaj tko je tamo bio, pa vjerodostojnost sadržaja tog iskaza nije osporena ni naknadnim izmjenama tog iskaza u ponovljenom postupku, što prvostupanjski sud pravilno valorizira u odnosu na bitne dijelove. U pogledu vrste oružja iskaz optuženog DF potvrđen je rezultatima balističkog vještačenja. Također su u ponovljenom postupku otklonjene manje nedosljednosti u sadržaju iskaza, o čemu je već ranije bilo riječi u obrazloženju ove odluke (točke 16., 16.1., 16.1.1.-16.1.5.).

23.1.3.6. Dakle, neosnovano žalitelj tvrdi da je pobijana presuda u odnosu na žalitelja utemeljena isključivo na prvom priznanju (iz istrage) optuženog DF, jer je tijekom prvog i ponovljenog postupka prvostupanjski sud proveo niz dokaza usmjerenih upravo na kontrolu ovog ključnog dokaza uz poštivanje svih prava obrane žalitelja AL koji je tijekom postupka koristio procesna prava, stavljao primjedbe na izvedene dokaze, posebno u odnosu na prvi iskaz DF, dok je prvostupanjski sud svaki od ovih dokaza savjesno i pravilno ocijenio i temeljem takve sveobuhvatne ocjene dokaza ispravno zaključio da je optuženi AL počinio kazneno djelo iz članka 120. OKZRH. Za svoje zaključke prvostupanjski sud je dao jasno, dostatno i potpuno obrazloženje (članak 450. stavak 2. ZKP/08.). Stoga su neosnovani i svi daljnji žalbeni prigovori usmjereni na povrede konvencijskog prava iz članka 6. stavka 3. točke d), s obzirom da je žalitelj u prvom i ponovljenom postupku imao stvarnu i učinkovitu priliku ispitati svjedoke optužbe i optuženog DF i stavljati primjedbe na te iskaze, što je i koristio tijekom prvog i ponovljenog postupka, čime je ostvaren pravni standard pravičnog suđenja te nisu povrijeđene konvencijska i ustavna prava na pošteno suđenje, konfrontacijsko načelo i načelo jednakosti oružja, sadržano u odredbi članka 29. stavka 2. alineje 6. Ustava i odredbi članka 6. stavka 3. točke d) Konvencije, da svatko tko je optužen za kazneno djelo ima pravo ispitivati svjedoke optužbe i da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe.

23.1.3.7. U odnosu na iskaz preminulog suoptuženika IŠ (Zapisnik od 18. listopada 2006., list 2996-2998 spisa), nije u pravu žalitelj kada tvrdi da je prvostupanjski sud

"propustio" provesti dokaz čitanjem tog iskaza, niti je time povrijeđena odredba iz članka 431. stavka 1. točke 2. ZKP/08., niti bi se na temelju toga moglo zaključivati da optuženi AL nije bio sudionik inkriminiranog mu događaja iz točke 2.c) izreke pobijane presude.

23.1.3.8. Prema stanju spisa, zapisnik o ispitivanju suoptuženog IŠ, na koji se poziva žalitelj, sačinjen je u razdvojenom kaznenom postupku (vidi točke 2., 4. i 5. prvostupanjske presude) (rješenje o razdvajanju postupka list 7495) te prvostupanjski sud prema citiranoj postupovnoj odredbi nije bio dužan provesti dokaz čitanjem iskaza umrlog suoptuženika, tim više, što žalitelj to nije niti predložio u ponovljenom postupku, pa takvim "propuštanjem" suda nije ostvarena bitna postupovna povreda, niti je taj dokaz takvog značaja kakav mu pridaje žalitelj, niti bi njime odlučne činjenice bile utvrđene na drugačiji način povoljniji za žalitelja, a s obzirom na sveobuhvatnost provedenog dokaznog postupka, te količinu i kvalitetu dokaza kojima je prvostupanjski sud raspolagao u ponovljenom postupku u odnosu na optuženog AL.

23.1.3.9. Pravilno djelovanje pravosudnog sustava obuhvaća primjereno obrazlaganje razloga na kojima se temelje sudske odluke (vidi ESLJP, *Moreira Ferreira protiv Portugala* (br. 2), [VV], stavak 84.). Svrha te dužnosti je pokazati strankama da su saslušane tako da budu spremnije prihvatiti odluku i obvezati suce da svoje obrazloženje temelje na objektivnim tvrdnjama, čime se također štite prava obrane. Iako sudovi nisu obvezni dati detaljan odgovor na svaku iznesenu tvrdnju (ESLJP, *Van de Hurk protiv Nizozemske*, stavak 61.), iz odluke mora biti jasno da su se osvrnuli na bitna otvorena pitanja iz predmeta (ESLJP, *Boldea protiv Rumunjske*, stavak 30.) i da je pružen poseban i izričit odgovor na tvrdnje koje su presudne za ishod predmeta te da razlozi nisu automatski ili stereotipni (*Moreira Ferreira*, stavak 84.).

23.2. Imajući u vidu prethodno navedene pravne standarde, ovaj drugostupanjski sud ocjenjuje da optuženom AL u postupku sagledanom u cjelini nije povrijeđeno njegovo ustavno i konvencijsko pravo na pravično suđenje, sadržano u članku 29. stavku 2. Ustava i članku 6. stavku 3. (d) EKLJP.

Na žalbe državnog odvjetnika i svih optuženika na odluku o kazni:

24. Žalbe državnog odvjetnika, optuženog FJ, optužene AAS, optuženog DF i optuženog AL nisu osnovane.

25. Pobijajući odluku o kazni državni odvjetnik smatra da je prvostupanjski sud pravilno utvrdio niz otegotnih okolnosti na strani svakog pojedinog optuženika, no značaj tih otegotnih okolnosti nije cijenio u dovoljnoj mjeri i pri tome je precijenio značaj minimalnih olakotnih okolnosti na strani optuženika. Zbog svega navedenog, državni odvjetnik smatra da su kazne izrečene svim optuženicima po svojoj mjeri preblage i da se takvim kaznama neće ostvariti svrha kažnjavanja, odnosno da se neće postići ciljevi specijalne i generalne prevencije.

25.1. Državni odvjetnik posebno ističe da stupanj obrazovanja i društveni položaj svakog pojedinog optuženika daje dodatnu težinu inkriminiranom postupanju, a kod stupnja krivične odgovornosti smatra da treba imati u vidu položaj svakog optuženika,

njihov međusobni odnos i doprinos krivičnom djelu, kao i visok stupanj zločinačke volje svih optuženika s naglaskom na optuženog FJ. Tako državni odvjetnik u svojim opširnim žalbenim navodima opisuje da je optuženi FJ bio u samom vrhu zapovjednog lanca, zapovjednik svih postrojbi, "alfa i omega svega u Osijeku", gdje se nastojao nametnuti i apsolutno kontrolirati situaciju, dok je optužena AAS bila zapovjednica tajne grupe koja prenosi zapovjedi, koje pak članovi te grupe izvršavaju. U žalbi se naglašava postojanje studiozne organiziranosti među optuženicima, međusobna koordinacija izdavanja i provođenja zapovjedi te konspirativan karakter tajne grupe. Ističe se da je pobude počinjenih krivičnih djela trebalo rigoroznije cijiniti, jer se radi o osobito niskim, odioznim pobudama te naročito iskazanoj upornosti, bezobzirnosti, surovosti i beskrupuloznosti u postupanju.

25.1.1. U žalbi se nadalje smatra da težina počinjenih djela, odnosno jakost ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra nije cijinjeno u dovoljnoj mjeri, posebice u odnosu na optuženog FJ za kojeg se tvrdi da je nastojao stvoriti paralelni sustav zapovijedanja mimo legalnih državnih institucija, a o samovolji ovog optuženika i uzurpiranom diskrecijskom pravu da odlučuje o životu i smrti ovisila je sudbina pojedinih njegovih sugrađana. Potom, kod načina počinjenja krivičnih djela trebalo je ozbiljnije cijiniti iskazanu surovost, brutalnost, nehumane postupke, ponižavanja, psihičke i fizičke torture, uz veliki broj žrtava. Ističe se da nije cijinjeno inkriminirani period koji se proteže na više mjeseci, što upućuje na naročitu upornost i ustrajnost postupanja te da je riječ o sustavno planiranoj i organiziranoj aktivnosti optuženika. Veći utjecaj na visinu kazne je trebalo imati i držanje optuženika nakon počinjenog krivičnog djela, kako neposredno nakon, tako i tijekom ovog dugotrajnog kaznenog postupka, a naročito optuženog FJ koji je nastojao prikriti zločine, a tijekom kaznenog postupka vršio pritisak na svjedoke i suoptuženike te pokušao utjecati na sam postupak. Pored toga, ovaj optuženik, kao i optužena AAS, konstanto su opstruirali kazneni postupak i zloupotrebili svoja prava u kaznenom postupku. Uz navedeno, da je kod svih optuženika uočen izostanak kritičnosti naspram počinjenog kaznenog djela, odsutnost empatije za žrtve, što u konačnici rezultira podcjenjivanjem otegotnih i precjenjivanjem olakotnih okolnosti.

26. Optuženi FJ u žalbi zbog odluke o kazni, relativizirajući značaj utvrđenih otegotnih okolnosti, ističe da je prvostupanjski sud precijenio značaj otegotnih okolnosti te da je pogrešno kao otegotno cijinjeno njegovo ponašanje prilikom javne objave presude, te da je podcijenjen značaj olakotnih okolnosti. Smatra da sud nije vodio računa o proteku vremena od (navodnog) počinjena djela, trajanju predmetnog kaznenog postupka te da je odslužio 2/3 izrečene kazne, a što bi sve utjecalo na visinu izrečene kazne.

27. Optužena AAS u žalbi smatra da prvostupanjski sud nije cijenio sve okolnosti koje idu u korist ove optuženice, pa tako da u njenom postupanju nema elemenata direktnog umišljanja, da je ona samo pomagač u izvršenju djela, a nikako počinitelj. Ističe da su pogrešno kao otegotne okolnosti cijinjene zastrašivanje i odmazda prema civilnom stanovništvu, poglavito srpske nacionalnosti, zatim okolnost težine djela, način počinjenja (vezivanje ljepljivim trakama, tijela bačena u rijeku), jer su iste okolnosti sadržane u biću kaznenog djela u dispozitivu presude, pa ne mogu biti cijinjene kao otegotne i utjecati na visinu kazne. Smatra da joj se ne može kao otegotno cijiniti njezin ilustrativan i slikovit izričaj dan u završnom govoru. Dodaje, da

bi utvrđene olakotne okolnosti (neosuđivanosti prije i poslije predmetnog krivičnog djela te sudjelovanje u Domovinskom ratu, izvan okolnosti djela), trebale imati puno veći značaj pri odmjeravanju kazne.

28. Optuženi DF smatra da je prestrogo kažnjen, jer je neosuđivana osoba, u vrijeme inkriminacije star svega 25 godina, obiteljski čovjek, mirne naravi, bez agresivnih životnih epizoda i kojega je ovaj dugotrajni kazneni postupak u psihičkom i fizičkom smislu unazadio. Smatra, da kriminalnu količinu njegova postupanja treba procijeniti sukladno stvarnom događanju i nastale posljedice za život oštećenika, kao i da je djelovao po zapovjedi/naredbi te s tim u vezi dužnoj i obveznoj poslušnosti.

29. Optuženi AL smatra, da prvostupanjski sud nije cijenio sve okolnosti koje idu u korist ovom žalitelju, pa tako u odnosu na točku 2.c) izreke pobijane presude, da nije riječ o ubojstvu nego o pokušaju ubojstva, da u njegovom postupanju nedostaje subjektivno obilježje kaznenog djela te da nije mogao niti imati ulogu pomagača u počinjenju kaznenog djela.

30. Ocjenjujući ovako suprotstavljenu žalbenu argumentaciju državnog odvjetnika i optuženika, ocjena je ovog drugostupanjskog suda da nije u pravu državni odvjetnik kada tvrdi da je prvostupanjski sud precijenio značaj olakotnih okolnosti svim optuženicima. Isto tako nisu u pravu optuženici kada tvrde da im je sud odmjerio prestrogu kaznu.

30.1. U odnosu na žalbene navode optuženog FJ, kojima i u okviru ove žalbene osnove ponovno ističe da je prvostupanjski sud nezakonito u pisanom obrazloženju cijenio njegovo ponašanje na javnoj objavi presude, drugostupanjski sud, a radi nepotrebnog ponavljanja, upućuje žalitelja na već iznesene razloge za utvrđenje da opisani propust prvostupanjskog suda ne predstavlja ni bitnu povredu odredaba kaznenog postupka, niti povredu kaznenog zakona (v. točku 10.1.4. ove presude). Ispitujući odluku o kazni mimo tog suvišnog navoda, drugostupanjski sud nalazi da je prvostupanjski sud sve ostale otegotne i olakotne okolnosti na strani ovog optuženika utvrdio na potpuno pravilan, potpun i zakonit način. Te preostale, pravilno utvrđene olakotne okolnosti (o kojima će biti riječi u nastavku) i otegotne (koje su same po sebi i po svojoj naravi i intenzitetu izuzetno teške okolnosti), u potpunosti opravdavaju i zahtijevaju upravo onu kaznu kakva je optuženiku izrečena u javno objavljenoj presudi, radi čega je predmetna omaška/pogreška prvostupanjskog suda ostala bez ikakvog utjecaja na pravilnost i zakonitost konačne odluke o izrečenoj kazni. S obzirom na to da je visina kazne u izreci upisana identično u izvorniku i pisanom otppravku presude, to žalba optuženika u ovom dijelu nije osnovana.

31. Analizirajući sve po prvostupanjskom sudu utvrđene okolnosti odlučne za izbor vrste i mjere kazne, kao i navode žalbi državnog odvjetnika i svih optuženika, Visoki kazneni sud Republike Hrvatske je zaključio da je prvostupanjski sud, s obzirom na raspoložive dokaze, pravilno utvrdio i ocijenio sve okolnosti na strani optuženog FJ, optužene AAS, optuženog DF i optuženog AL koje, prema odredbi članka 37. stavka 1. OKZRH (članak 47. KZ/11. op.a), koje utječu na izbor vrste i mjere kazne. Tako je kao olakotne okolnosti prvostupanjski sud pravilno cijenio raniju neosuđivanost svih optuženika za kaznena (uključujući i krivična) djela, njihove osobne i obiteljske prilike (uključujući i njihovu starosnu dob u vrijeme počinjenja djela) te, izvan konteksta inkriminiranih događaja, njihov doprinos obrani Republike Hrvatske. Kao otegotno

pravilno je svim optuženicima cijenjeno da su krivično djelo za koje su osuđeni počinili s najvišim stupnjem krivnje (direktni umišljaj), pobude počinjenja krivičnog djela (zastašivanje i odmazda prema civilnim stanovnicima većinom srpske nacionalne pripadnosti uz izliku da se radi o osobama koje su navodno surađivale s neprijateljem), težinu počinjenih djela (radnje počinjenja usmjerene na jednu nezaštićenu kategoriju civilnog stanovništva u vrijeme oružanog sukoba i obrane Republike Hrvatske), način počinjena djela (žrtva natjerana da popije akumulatorsku tekućinu, žrtvama prije likvidacije ruke i usta oblijepljeni selotjep trakom, a nakon izvršenih ubojstava tijela žrtava bacana u Dravu), jakost povrede zaštićenoga dobra (znatno odstupa od uobičajene povrede zaštićenog dobra kod krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, što se očituje u krajnjem nepoštivanju ljudskog života i dostojanstva) te broj žrtava (razmjerno radnjama svakog od optuženika). Nadalje, prvostupanjski sud je pravilno ocijenio ulogu i doprinos svakog od optuženika ponaosob u ostvarenju djela, jer su u činjeničnom opisu izreke pobijane presude sadržane radnje kojima su pojedini optuženici ostvarili krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZRH, za koje je pojedini optuženik proglašen krivim. Pored toga kao otegotnim su pravilno cijenjene optuženoj AAS druge okolnosti što se odnose na počiniteljevu ličnost pa tako odnos optužene AAS prema sudionicima ovog sudskog postupka (svjedoke naziva omalovažavajućim imenima).

32. Stoga, nema govora o tome da optuženoj AAS treba cijeniti da krivično djelo nije počinila s najvišim stupnjem krivnje i da se ne radi o pomaganju (kako je već obrazloženo u točki 14.8.3.2. obrazloženja ove odluke), kao ni da optuženom AL treba cijeniti da u njegovom postupanju nedostaju i subjektivno i objektivno obilježje krivičnog djela za koje je osuđen (kako je već obrazloženo u točki 17.1.3.1. obrazloženja ove odluke). Suprotno žalbenim navodima optužene AAS, pravilno su ocijenjene otegotne okolnosti koje se očituju u jačini povrede zaštićenog dobra i stupnju te povrede, kao i načinu počinjena krivičnog djela i njegovoj težini (bez obzira što je isto sadržano u opisu samog djela) s obzirom da odstupaju od uobičajenog načina počinjenja ovog djela (kako je prethodno detaljno opisano u točki 24. ovog obrazloženja).

32.1. Cijeneći značaj olakotnih okolnosti na strani svakog od optuženika, pravilno je prvostupanjski sud zaključio da navedene okolnosti u svojoj ukupnosti predstavljaju osobito olakotne okolnosti u odnosu na optuženu AAS, optuženog AL i optuženog DF, zbog kojih se svrha kažnjavanja u odnosu na te optuženike može postići i kaznama blažim od propisanih, pa je stoga, primjenjujući odredbu članka 38. točke 2. OKZRH, a u granicama ublažavanja propisanim člankom 39. stavkom 1. točkom 1. tog Zakona, zbog počinjenja krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZRH pravilno optuženu AAS osudio na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine, optuženog AL u trajanju od tri godine, te optuženog DF u trajanju od tri godine. Tako izrečene kazne primjerene su svim okolnostima konkretnog slučaja te općoj svrsi kaznenopravnih sankcija iz članka 4. stavka 2. OKZRH, kao i svrsi kažnjavanja iz članka 31. OKZRH.

32.2. U odnosu pak na optuženog FJ, ovaj drugostupanjski sud nalazi da je izrečena kazna zatvora u trajanju od sedam godina primjerena kako težini i posljedicama djela, tako i stupnju krivnje ovog optuženika te da će se upravo tom kaznom ostvariti zakonom predviđena svrha kažnjavanja, a utvrđene olakotne okolnosti na strani ovog

optuženika, u kontekstu naprijed navedenih značajnih otegotnih okolnosti, ne opravdavaju izricanje blaže kazne. Pri tome, suprotno stavu ovog optuženika, protek vremena od počinjenja djela, pravilno prvostupanjski sud nije cijenio olakotnim pri odmjeravanju kazne, kao ni (s time povezanu) duljinu trajanja ovog kaznenog postupka. Naime, upravo cijeneći okolnost da kazneni progon za krivična/kaznena djela ratnih zločina ne zastarijeva, intencija zakonodavca nije bila da protek vremena utječe na kažnjavanje počinitelja tih krivičnih djela, iako je inače ta okolnost, često pri odmjeravanju kazne značajna olakotna okolnost, uz uvjet da sam optuženik svojim postupanjem nije pridonio proteku vremena. Jednako tako, a s obzirom na navode suda prvog stupnja u točkama 501.-504. pobijane presude, ne može se prihvatiti stav državnog odvjetnika da značaj otegotnih okolnosti nije cijenjen u dovoljnoj mjeri, posebice u odnosu na ovog optuženika. S obzirom na žalbene navode državnog odvjetnika, valja istaći, da je optuženi FJ krivično djelo iz članka 120. stavka 1. OKZRH počinio prema većem broju osoba i to tijekom više mjeseci, a djelo je počinjeno kako činjenjem (zapovijedanjem), tako i nečinjenjem (propuštanjem sprečavanja mučenja, nečovječnog postupanja, protuzakonitog zatvaranja te nanošenja ozljeda civilnom stanovništvu) za koje je optuženi FJ proglašen krivim pod točkama 1.a) i b) te 2.a), b), c) i d) izreke pobijane presude, koje su radnje (kako je već ranije obrazloženo) pravilno pravno označene kao jedno krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. OKZRH, pa nema govora o primjeni odredbi o stjecaju krivičnih djela.

32.3. Za odluku od kazni nisu od utjecaja žalbeni navodi optuženog FJ o "odsluženih 2/3 kazne", jer je vrijeme njegova lišenje slobode u ovom kaznenom postupku našlo pravilan odraz u primjeni odredbe članka 45. stavka 1. OKZRH.

32.4. Izostanak žaljenja i kajanja u odnosu na počinjeno krivično djelo na strani svakog od optuženika, kao i izostanak njihove samokritičnosti, nije okolnost koja je u konkretnom slučaju pojedinom optuženiku trebala biti cijunjena otegotnom. Naime, svi optuženici su se tijekom kaznenog postupka očitovali da se ne smatraju krivima za krivično djelo koje im je svakom ponaosob stavljeno na teret (izmijenjenom) optužnicom. S obzirom da svaki optuženik ima pravo u postupku braniti se na način koji njemu najbolje odgovara i za koji smatra da će mu osigurati najpovoljniju procesnu poziciju, njegov stav prema krivičnom djelu ne može biti cijunjjen i vrednovan na njegovu štetu, kako to pogrešno smatra državni odvjetnik u žalbi.

33. Stoga, Visoki kazneni sud Republike Hrvatske ocjenjuje da su izrečene kazne primjerene počinjenim krivičnim djelima i ličnosti svakog od optuženika i pogodne za ostvarenje svrhe kažnjavanja iz članka 31. OKZRH te da će u dovoljnoj mjeri utjecati na optuženike da ne čine kaznena djela, da shvate krajnju neprihvatljivost vlastitih postupaka, ali i na druge građane da se klone činjenja kaznenih djela. Ovako izrečenim kaznama zatvora u odnosu na sve optuženike, zločin će doživjeti potpunu osudu, njegovi počinitelji će dobiti pravednu kaznu, a sa stajališta generalne prevencije ova presuda biti će jasna poruka svima da ratni zločin nikada ne može zastarjeti i da neće proći nekažnjeno.

34. Stoga, nije u pravu državni odvjetnik kada traži strože kažnjavanje optuženika, niti optuženici kada smatraju da su za isto prestrogo kažnjjeni.

35. Slijedom svega iznesenog, a budući da ispitivanjem pobijane presude nisu nađene druge povrede zakona iz članka 476. stavka 1. ZKP/08., na čije postojanje drugostupanjski sud pazi po službenoj dužnosti, to je na temelju članka 482. ZKP/08. odlučeno kao u izreci ove odluke.

Zagreb, 18. veljače 2026.

Predsjednik vijeća:
Tomislav Juriša